

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bc. Barbara Dušková

Informační potřeby a informační příprava zdravotnických pracovníků

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 18. srpna 2006

.....
podpis diplomanta

Identifikační záznam

DUŠKOVÁ, Barbara. *Informační potřeby a informační příprava zdravotnických pracovníků [Informational needs and information preparation of medical staff]*. Praha, 2006. 76 s.. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2001. Vedoucí diplomové práce PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Abstrakt

Tématem diplomové práce jsou informační potřeby a informační příprava zdravotnických pracovníků. V úvodu práce je objasněna úloha informační přípravy v medicíně a je popsán systém vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů, zdravotnicích sester, ošetřovatelů a dalších nelékařských povolání.

Práce se také věnuje informačním potřebám uživatelů lékařských knihoven s přihlédnutím k typu zdravotnické instituce a k poskytovaným službám lékařské knihovny. Část práce je zaměřena na elektronické informační zdroje, které přinášejí informace z oblasti biomedicíny. V závěru práce je provedena analýza poskytovaných knihovnicko-informačních služeb lékařské knihovny Slezské nemocnice v Opavě.

Klíčová slova

informační příprava, informační potřeby, informační požadavky, uživatelé informací, elektronické informační zdroje, databáze, webové portály, knihovnické služby, lékařská knihovna

OBSAH

PŘEDMLUVA

1 Úvod.....	1
2 Role informační přípravy v medicíně.....	3
2.1 Příprava zdravotnických pracovníků.....	4
2.2 Výzkum a znalosti pro zdraví.....	5
2.3 Informační gramotnost zdravotnických pracovníků.....	6
3 Kategorizace uživatelů medicínských informací.....	7
3.1 Vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů.....	8
3.2 Vzdělávání zdravotních sester, ošetřovatelů a dalších nelékařských povolání.....	9
3.3 Kategorie uživatelů.....	11
3.3.1 Studenti lékařských fakult v pregraduálním studiu.....	11
3.3.2 Absolventi lékařských fakult ve specializačním vzdělávání.....	12
3.3.3 Lékaři s ukončeným specializačním vzděláváním v celoživotním vzdělávání.....	13
3.3.4 Zdravotní sestry ve středoškolském a bakalářském studiu.....	14
3.3.5 Zdravotní sestry v praxi.....	15
3.4 Kategorizace uživatelů, jejich struktura	15
4 Informační potřeby uživatelů dle typu zdravotnické instituce.....	18
4.1 Průzkum týkající se informačních potřeb uživatelů lékařských knihoven v roce 2004.....	20
4.2 Průzkum informačních potřeb zdravotnických pracovníků Slezské nemocnice v Opavě.....	23
4.3 Srovnání vybraných ukazatelů.....	27
5 Informační služby a zdroje lékařské knihovny.....	29
5.1 Vyhledávací služby.....	29
5.2 Zdravotnické katalogy a portály.....	31
5.2.1 Využívání zdravotnických katalogů a portálů.....	40
5.3 Elektronické báze dat pro oblast zdravotnictví.....	41
5.3.1 Bibliografia Medica Czechoslovaca (BMČ).....	41
5.3.2 Proquest Medical Library.....	43
5.3.3 MEDLINE – Ovid’s MEDLINE.....	44
5.3.4 Evidence-Based Medicine Reviews (EBMR).....	45
5.3.5 Lippincott, Williams & Wilkins Current Opinion Collection.....	46
5.3.6 EMBASE	46
5.3.7 Science Direct	47
5.3.8 Springer LINK	48
5.3.9 SCOPUS	48
5.3.10 Využívání elektronickýchází dat.....	49
5.4 Lékařské časopisy na webu.....	52
5.4.1 České lékařské časopisy na webu.....	53
5.4.2 Využívání lékařských časopisů na webu.....	57
5.5 Hodnota informačních pramenů.....	58
6 Optimalizace informačních služeb na úrovni okresní nemocnice.....	60
6.1 Analýza současného stavu poskytovaných knihovnicko-informačních služeb.....	60
6.2 SWOT analýza knihovny.....	63
6.3 Strategie rozvoje knihovny.....	65
7 Závěr.....	67
Použitá literatura:.....	69

Seznam vyobrazení:

Obr. 1: OMNI	33
Obr. 2: Citmed	34
Obr. 3: Medscape.....	35
Obr. 4: MedMark.....	36
Obr. 5: MediClub.....	38
Obr. 6: MEDVIK.....	39
Obr. 7: Zdravotnické noviny.....	55

Seznam grafů:

Graf 1: Struktura uživatelů vybraných lékařských knihoven.....	16
Graf 2: Požadavky uživatelů knihovny.....	17
Graf 3: Srovnání informačních potřeb.....	28
Graf 4: Profil fondu lékařské knihovny Slezské nemocnice v Opavě.....	60
Graf 5: Struktura uživatelů lékařské knihovny Slezské nemocnice v Opavě.....	61

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Struktura uživatelů vybraných lékařských knihoven.....	16
Tabulka 2: Požadavky uživatelů na druhy dokumentů.....	17
Tabulka 3: Využívání elektronických informačních zdrojů ve vybraných lékařských knihovnách Moravskoslezského regionu v roce 2003.....	50
Tabulka 4: Využívání elektronických informačních zdrojů ve vybraných lékařských knihovnách Moravskoslezského regionu a vybraných knihovnách fakultních nemocnic v roce 2005.....	51
Tabulka 5: Statistické ukazatele lékařské knihovny.....	62

PŘEDMLUVA

Dnešní dynamický svět přináší změny do mnoha oblastí lidského života. Změny se dotýkají celé společnosti, která se přesouvá ke společnosti informační. V lékařských knihovnách dochází v posledních letech k zásadním změnám v získávání a zpřístupňování odborných informací a informačních zdrojů, které přinášejí zkvalitňování a rozšiřování poskytovaných služeb a kladou zvýšené nároky na informační přípravu a výchovu zdravotnických pracovníků. Do popředí se dostává využívání elektronických informačních zdrojů v podobě specializovaných databází, fulltextových časopisů, portálů či jiných zdrojů dostupných na webových stránkách.

Pro diplomovou práci, kterou předkládám, jsem si zvolila téma „Informační potřeby a informační příprava zdravotnických pracovníků“. Pracuji v lékařské knihovně Slezské nemocnice v Opavě, proto jsem si zvolila tuto problematiku.

Při psaní diplomové práce jsem vycházela z volně dostupných, převážně internetových zdrojů a uvedenou literaturou zabývající se danou problematikou, kterou jsem zvolila na základě vypracované rešerše. Jejím cílem bylo zahrnout dokumenty týkající se tématu práce, tedy informačních potřeb a přípravy zdravotnických pracovníků. Jednalo se o monografie, články z časopisů, webové stránky nebo legislativní dokumenty. Dalším okruhem zdrojů byly mé vlastní zkušenosti z praxe, provedené dotazníkové šetření a jeho výsledky a konzultace s medicínskými odborníky.

Diplomová práce je členěna do 7 kapitol. Po úvodu následují dvě kapitoly, které se zabývají spíše teoretickými aspekty vzdělávání zdravotnických pracovníků vycházející z legislativních dokumentů. Systém vzdělávání zdravotnických pracovníků je nedílnou součástí při poskytování zdravotní péče a provází zdravotnické pracovníky jejich celou profesní kariérou. V závěru třetí kapitoly je graficky zpracována struktura uživatelů vybraných lékařských knihoven a požadavky uživatelů knihovny. Čtvrtá kapitola srovnává částečnou rozdílnost informačních potřeb uživatelů dle průzkumu provedeného Národní lékařskou knihovnou a lékařskou knihovnou Slezské nemocnice v Opavě. V páté kapitole jsou zmíněny elektronické báze dat pro oblast zdravotnictví a české lékařské časopisy na webových stránkách. Šestá kapitola prezentuje analýzu současného stavu poskytovaných knihovnicko-informačních služeb lékařské knihovny Slezské nemocnice v Opavě. Cílem mé diplomové práce bylo vystihnout rozdílnost informačních potřeb a informační přípravy uživatelů medicínských informací

s přihlédnutím k typu zdravotnické instituce a k poskytovaným službám lékařské knihovny.

Odkazy na prameny jsou zpracovány v souladu s požadavky pro tvorbu bibliografických citací dle ČSN ISO 690 „Dokumentace – Bibliografická citace – Obsah, forma a struktura“¹ a ČSN ISO 690-2 „Informace a dokumentace – Bibliografická citace – Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části“². Citované zdroje jsou uvedeny v abecedním pořadí.

Práce je v rozsahu 76 stran, 7 vyobrazení, 5 grafů a 5 tabulek. Přílohy jsem v této práci nepoužila, protože samotný text je doplněn o obrázky, grafy a tabulky.

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Richardu Papíkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky a za vstřícný přístup při jejím zpracování.

---

¹ ČSN ISO 690 : Dokumentace – Bibliografická citace – Obsah, forma a struktura. Praha : Český normalizační institut, 1996. 32 s.

² ČSN ISO 690-2 : Informace a dokumentace – Bibliografická citace – Část 2: Elektronické dokumenty nebo jejich části. Praha : Český normalizační institut, 2000. 24 s.

1 Úvod

Lékařské knihovny jsou součástí systému VISZ (*veřejné informační služby ve zdravotnictví*) a podílejí se na shromažďování a vyhodnocování vybraných okruhů lékařských odborných informací a zpřístupňují je studentům, lékařům a odborným zdravotnickým pracovníkům. Hlavním cílem lékařské knihovny je podávat relevantní odpovědi na informační dotazy odborné zdravotnické veřejnosti v souladu se zásadami poskytování zdravotní péče na úrovni současných vědeckých poznatků z oboru. Předpokladem pro udržování kvality poskytované zdravotní péče na úrovni aktuálních vědeckých poznatků je udržování informační kontinuity se současným stavem poznání v této oblasti. Poskytované služby vycházejí především z kategorizace uživatelů, jejich informačních potřeb a požadavků. Knihovna je místem umožňujícím přístup k informačním zdrojům a informačním službám. Na poskytování informačních služeb ve zdravotnictví má v posledních letech významný vliv rozvoj moderních informačních technologií, které umožňují propojení vzdálených systémů a usnadňují hledání užitečných informačních zdrojů.

Ve druhé kapitole práce popisují teoretické zásady informační přípravy zdravotnických pracovníků, které vycházejí z deklaráce „Zdraví pro všechny v 21. století“. V návaznosti na kladení zvýšených nároku na vzdělávání zdravotnických pracovníků zmíním potřebu zlepšování informační gramotnosti zdravotnických pracovníků.

Kategorizaci uživatelů medicínských informací se věnuji ve třetí kapitole, v níž je popsán systém vzdělávání lékařů, zubních lékařů, farmaceutů, zdravotních sester, ošetrovatelů a dalších nelékařských povolání. Zmiňuji se o částečně rozdílných informačních potřebách jednotlivých skupin pracovníků.

Čtvrtá kapitola si klade za cíl odpovědět na otázku, zda důvodem rozdílnosti informačních potřeb uživatelů jsou různé typy zdravotnických institucí a částečně rozdílná skladba uživatelů. Budou porovnány vybrané ukazatele průzkumu informačních potřeb uživatelů Národní lékařské knihovny a průzkumu uživatelů lékařské knihovny v Opavě.

Vybrané české a zahraniční zdravotnické katalogy a portály, které přinášejí informace především odborným zdravotnickým pracovníkům, uvádím v páté kapitole. Informační pracovníci či knihovníci zde naleznou užitečné odkazy na informační zdroje a další zajímavé informace. Nejdůležitější medicínské informace z hlediska jejich

validity a relevance přináší bezesporu elektronické báze dat, které jsou zdroji bibliografických, faktografických nebo fulltextových dokumentů. Uvádím také české lékařské časopisy, které lze najít na webových stránkách ve výhradně elektronické podobě nebo elektronické verze tištěných časopisů.

V šesté kapitole diplomové práce se věnuji službám poskytovaných lékařkou knihovnou Slezské nemocnice v Opavě. Součástí kapitoly je SWOT analýza současného stavu knihovny a návrh strategie rozvoje lékařské knihovny.

2 Role informační přípravy v medicíně

Zajištění všeobecného přístupu ke zdravotním službám založeném na současných vědeckých poznatcích a dobré kvalitě současně znamená zajištění přístupu k informacím a jejich šíření. Umožnění přístupu ke zdravotnickým informacím je jedním z předpokladů realizace zdravotní politiky České republiky a to jak k informacím určených pro vědu a výzkum, tak k informacím, které mohou ovlivnit chování veřejnosti ve smyslu spoluzodpovědnosti občanů za své zdraví. Do zdravotní politiky České republiky je zakomponována deklarace „Zdraví pro všechny v 21. století“ (dále jen ZDRAVÍ 21), která zmiňuje potřebu přípravy zdravotnických pracovníků a potřebu a rozvoj výzkumu a znalostí pro zdraví.

Jedním ze základních lidských práv je právo na zdraví. Program ZDRAVÍ 21 byl přijat v květnu 1998 světovou komunitou a jeho cílem je realizovat představu o zdraví pro všechny bez rozdílu. Uskutečňování zásad ZDRAVÍ 21 vyžaduje spravedlnost a solidaritu, všeobecný přístup ke zdravotnickým službám, které jsou založeny na aktuálních vědeckých poznatcích, dobré kvalitě a udržitelnosti pozitivního rozvoje. Hlavními cíli jsou ochrana a rozvoj zdraví lidí po celý jejich život a snížení výskytu nemocí i úrazů a omezení strádání, které lidem přinášejí.

Význam dlouhodobého programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky je v tom, že představuje racionální model komplexní péče společnosti o zdraví a jeho rozvoj. Realizace ZDRAVÍ 21 předpokládá účast všech složek společnosti a společnou odpovědnost všech resortů.

Bylo vytýčeno 21 cílů zdraví pro všechny, které specificky vyjadřují potřeby celého Evropského regionu a předpokládají důležitost plnění vedoucí ke zlepšení situace. Těchto 21 cílů tvoří základní rámec pro rozvoj zdravotní politiky v Evropě.

Etický základ ZDRAVÍ 21 je tvořen třemi základními hodnotami:

1. Zdraví je základním lidským právem.
2. Spravedlnost ve zdraví znamená solidaritu v aktivitách mezi státy a uvnitř zemí a jejich obyvatel.
3. Účast a odpovědnost jednotlivců, skupin, institucí a komunit na pokračování zdravotního vývoje.

Cíle „Zdraví pro všechny do 21. století“ jsou následující:

Cíl 1 Solidarita ve zdraví v Evropském regionu

Cíl 2 Spravedlnost ve zdraví

- Cíl 3 Zdravý start do života
- Cíl 4 Zdraví mladých lidí
- Cíl 5 Zdravé stárnutí
- Cíl 6 Zlepšení duševního zdraví
- Cíl 7 Snížení výskytu přenosných nemocí
- Cíl 8 Snížení výskytu neinfekčních nemocí
- Cíl 9 Snížení výskytu poranění způsobených násilím a úrazy
- Cíl 10 Zdravé a bezpečné životní prostředí
- Cíl 11 Zdravější životní styl
- Cíl 12 Snížení škod způsobovaných alkoholem, drogami a tabákem
- Cíl 13 Zdravé místní životní podmínky
- Cíl 14 Spoluodpovědnost všech resortů za zdraví
- Cíl 15 Integrovaný zdravotnický sektor
- Cíl 16 Řízením k vyšší kvalitě péče
- Cíl 17 Financování zdravotnických služeb a přidělování zdrojů
- Cíl 18 Příprava zdravotnických pracovníků
- Cíl 19 Výzkum a znalosti pro zdraví
- Cíl 20 Získávání partnerů pro zdraví
- Cíl 21 Opatření a postupy směřující ke zdraví pro všechny.

2.1 Příprava zdravotnických pracovníků

Jedním z cílů Zdraví 21 je příprava zdravotnických pracovníků. Do roku 2010 má být zajištěno, aby odborníci ve zdravotnictví i zaměstnanci dalších odvětví získali odpovídající vědomosti, postoje a dovednosti k ochraně a rozvoji zdraví.

Jedním z opatření je vzdělávání odborné zdravotnické veřejnosti odpovídající zásadám ZDRAVÍ 21, který předpokládá zvýšený důraz na otázky etiky a morálky a právního vědomí při výuce lékařů, sester a porodních asistentek i všech nezdravotnických povolání.

Dalším opatřením je zavádění systému plánování počtů a odborného složení zdravotnických pracovníků tak, aby odpovídalo aktuálním i budoucím potřebám. V posledních letech jsou počty lékařů v ČR diskutovány ve vztahu k aktuálním počtům studentů lékařských fakult.

Třetí opatření je vytvoření systému adekvátní odborné přípravy v oblasti veřejného zdravotnictví se zaměřením na řízení a řešení praktických problémů v České republice. V předchozích letech došlo ke změnám v oblasti veřejného zdravotnictví, na většině lékařských fakult byly nově ustanoveny ústavy veřejného zdravotnictví, které tvoří základny pro výuku mediků v této oblasti.

Posledním z opatření je vzdělávání odborníků z jiných odvětví obsahující základní zásady politiky ZDRAVÍ 21 a speciální vědomosti o vlivu jejich práce na zdravotní determinanty a metody jejich ovlivňování. V roce 2004 došlo ke změně v systému dalšího vzdělávání lékařů a dalších zaměstnanců ve zdravotnictví přijetím vyhlášek č. 95/2004 Sb. a č. 96/2004 Sb. Systém specializačního vzdělávání ve zdravotnictví tedy zahrnuje i pracovníky nezdravotnických profesí.

2.2 Výzkum a znalosti pro zdraví

Předpokladem pro rozvoj a monitorování efektivní a vyvážené zdravotní politiky jsou národní a lokální zdravotní informační systémy. Zdravotní informace by měla být relevantní a snadno dostupná politikům, manažerům, ostatním profesionálům a také veřejnosti.

Je deklarováno zvyšování úrovně vědomostí jako základu péče o zdraví. Ke zlepšení vědomostí nezbytných pro plánování a realizaci patří výzkum a kvalitnější informační systémy. Moderní informační a komunikační technologie nacházejí široké využití při šíření znalostí o zdraví, zdravotní péči, zdravotnickém výzkumu a řízení zdravotnických služeb.

Významným strategickým krokem bude využití telematiky při individuální péči o pacienta. Telematika ve zdravotnictví vyžaduje, aby si řídicí pracovníci, provozovatelé a uživatelé osvojili nové dovednosti, předpokládá aktivní vzdělávání, procvičování dovedností, průběžnou odbornou přípravu a celoživotní vzdělávání.

V těchto úkolech plní funkci informační systémy, které zabezpečují sběr, uložení, zpracování a distribuci informací potřebných pro rozhodování a řízení [Bouzková, 2001].

2.3 Informační gramotnost zdravotnických pracovníků

Jedním z rozhodujících nástrojů při poskytování zdravotnických služeb na evropské úrovni je výchova a odborná příprava zdravotnických pracovníků. Musí dojít k ujasnění rolí jednotlivých odborných kategorií ve struktuře zdravotnických pracovníků, pro jejich výchovu a odbornou přípravu musí být stanovena jasná kritéria.

V posledních letech neustále narůstá dostupnost informačních a komunikačních technologií ve zdravotnictví, to však klade větší požadavky na vzdělávání zdravotnických pracovníků. Zdravotnickým pracovníkům často chybí znalost možností a předpoklady pro systematické zpracování dat, informací, vědomostí. Ve své praxi musí často využívat informační technologie, ale pro jejich efektivní využívání jim chybí potřebné vědomosti a zkušenosti. Informační instituce mohou sehrát důležitou roli a podpořit vzdělávání zdravotnických pracovníků v této oblasti, což by v konečném důsledku mohlo vést k efektivnějšímu využívání elektronických informačních zdrojů.

Internet je jedním z hlavních zdrojů informací, ve své praxi se setkávám s názory a představami, jak hodnotné informace Internet volně nabízí. Představa lékařů a zdravotních sester o možnostech využívání placených informačních zdrojů i zdrojů volně dostupných v návaznosti na validitu vědeckých informací je, z mého pohledu, velmi nízká.

Na téma informační gramotnosti uživatelů bylo vypracováno několik výzkumů a projektů, např. v programu MŠMT ČR (Informační zdroje pro výzkum a vývoj), výzkum Fakultní nemocnice Olomouc (Úroveň znalostí v oblasti informačních technologií). Do obdobných projektů se zapojilo velké množství knihoven včetně lékařských.

Cestou ke zvyšování informační gramotnosti a připravenosti uživatelů je jejich samostudium a vzdělávání v kurzech, které si kladou za cíl naučit uživatele knihovnicko-informačních služeb účinně využívat dostupné zdroje. Některé knihovny vytvářejí, organizují a realizují zmíněné kurzy formou prezentací v prostředí WWW. Obsahovou náplní kursů je naučit uživatele používat základní techniky při vyhledávání a pracovat s webovými vyhledávacími službami. Dále následují cílené informace o práci s dostupnými informačními zdroji, které vycházejí z podmínek dané knihovny.

3 Kategorizace uživatelů medicínských informací

Spojitosť kategorizace uživatelů a diferenciacie služeb informačních institucí charakterizují ve své publikaci „Služby knihoven a informačních středisek“ autorky Černá a Stöcklová [1992, s. 10-12]. Tato spojitosť vychází z několika základních hledisek:

- z poslání, funkce a hlavních úkolů dané knihovny či informační instituce,
- z profilace čtenářů a uživatelů služeb informačních institucí,
- z profilace a kategorizace dokumentového fondu daného typu informační instituce.

Smyslem a posláním informační instituce, v případě uživatelů medicínských informací se jedná převážně o lékařské knihovny, je zpřístupňování lidského poznání, které je obsažené v informačních pramenech, jejich fondu, popř. fondů jiných informačních institucí adekvátními knihovnicko-informačními službami čtenářům a uživatelům tak, aby bylo zabezpečeno právo každého člověka na informace bez ohledu na jeho věk, národnost, zdravotní stav, profesi, politickou či náboženskou příslušnost.

Diferenciacie služeb a s ní spojená profilace a kategorizace uživatelů neznamená zvýhodňování určité kategorie uživatelů před druhou. Jde především o zkoumání informačních potřeb jednotlivých kategorií uživatelů a v souvislosti s rozšiřováním služeb tyto informační potřeby adekvátním typem služeb a přiměřeným způsobem uspokojovat.

Hlavním cílem diferenciacie služeb je účelnější, rychlejší a kvalitnější využití fondu informačních institucí a zkvalitnění jejich služeb.

Kategorizace uživatelů umožňuje informačním institucím co nejadresnější poskytování informací a služeb v souladu s profesním zaměřením, stupněm vzdělání apod.

Vzdělávání všech pracovníků ve zdravotnictví je v ČR upraveno *Zákonem o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta č. 95/2004 Sb.* a *Zákonem o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních) č. 96/2004 Sb.*

Do popředí pozornosti se v posledních letech dostává především vzdělávání v oblasti ošetrovatelství, jehož cílem je přiblížit se systémům osvědčených ve většině vyspělých zemí. Lékařské fakulty a další vysoké školy uplatňují moderní formy výuky a modely studia, které odpovídají potřebám vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a ostatních povolání pro zdravotnictví.

3.1 Vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů

Vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů upravuje Zákon č. 95/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.

Tento zákon upravuje v souladu s právem Evropského společenství:

- a) podmínky získávání odborné a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta,
- b) specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů,
- c) podmínky uznávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta pro státní příslušníky členských států Evropské unie, kteří získali způsobilost k výkonu zdravotnického povolání v jiném státě, než v České republice, a podmínky uznávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta pro příslušníky jiných států než členských států a pro absolventy akreditovaných zdravotnických magisterských studijních programů v České republice v jiném jazyce než českém.

Tento zákon se nevztahuje na získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče, které stanoví zvláštní právní předpis.

Část druhá řeší odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání lékaře, která se získává absolvováním nejméně šestiletého prezenčního studia, které obsahuje teoretickou a praktickou výuku v akreditovaném zdravotnickém magisterském studijním programu všeobecné lékařství. Za výkon povolání lékaře s odbornou způsobilostí se považuje činnost preventivní, diagnostická, léčebná, rehabilitační a dispenzární péče pod odborným dohledem lékaře se specializovanou způsobilostí.

Specializovaná způsobilost lékaře se získává úspěšným ukončením specializačního vzdělávání atestační zkouškou, na jejímž základě je lékaři vydán ministerstvem diplom o specializaci v příslušném specializačním oboru.

Ve třetí části zákon řeší odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání zubního lékaře, pro něhož je stejně jako pro lékaře nutná specializovaná způsobilost, která se rovněž získává úspěšným ukončením specializačního vzdělávání atestační zkouškou.

Dále pak část čtvrtá určuje odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání farmaceuta. Odborná způsobilost k výkonu povolání farmaceuta se získává absolvováním nejméně pětiletého prezenčního studia. Specializovaná způsobilost farmaceuta se získává úspěšným ukončením specializačního vzdělávání atestační zkouškou a absolvováním doplňující odborné praxe podle vzdělávacího programu v akreditovaném zařízení.

Zákon č. 95/2004 Sb. v šesté části upravuje specializační vzdělávání a celoživotní vzdělávání.

a) Specializační vzdělávání

Úspěšným ukončením specializačního vzdělávání se získává specializovaná způsobilost v příslušném oboru specializačního vzdělávání.

b) Celoživotní vzdělávání

Lékaři, zubní lékaři a farmaceuti vykonávající zdravotnické povolání se celoživotně vzdělávají. Celoživotní vzdělávání je průběžné obnovování vědomostí, dovedností a způsobilosti odpovídající získané odbornosti v souladu s rozvojem oboru a nejnovějšími vědeckými poznatky.

3.2 Vzdělávání zdravotních sester, ošetřovatelů a dalších nelékařských povolání

Zákon o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních) č. 96/2004 Sb. upravuje:

- a) podmínky získávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče,

- b) celoživotní vzdělávání zdravotnických pracovníků a vzdělávání jiných odborných pracovníků,
- c) podmínky uznávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání pro státní příslušníky členských států Evropské unie, kteří získali odbornou způsobilost k výkonu zdravotnického povolání v jiném členském státě než v České republice, a podmínky uznávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání a činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče pro státní příslušníky mimo členské státy Evropské unie a pro absolventy akreditovaných zdravotnických studijních programů v České republice v jiném jazyce než českém [Zákon č. 96/2004].

Tento zákon vymezuje pojem „zdravotnický pracovník“ a určuje podmínky pro získání odborné způsobilosti k výkonu povolání, například všeobecné sestry, porodní asistentky, ergoterapeuta, radiologického asistenta, zdravotního laboranta, zdravotně-sociálního pracovníka, optometristy, asistenta ochrany veřejného zdraví, ortotika-protetika, nutričního terapeuta, zubního technika, dentální hygienistka, zdravotnického záchranáře, farmaceutického asistenta, biomedicínského technika, radiologického technika, psychologa ve zdravotnictví, klinického logopeda, fyzioterapeuta, radiologického fyzika, ošetřovatele, laboratorního pracovníka, zubní instrumentářky, sanitáře atd.

Zákon předepisuje podmínky vzdělání pro získání odborné způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání.

Zákon předepisuje celoživotní formy vzdělávání zdravotnických pracovníků. Celoživotním vzděláváním se rozumí průběžné obnovování, zvyšování, prohlubování a doplňování vědomostí, dovedností a způsobilosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků v příslušném oboru v souladu s rozvojem oboru a nejnovějšími vědeckými poznatky.

Celoživotní vzdělávání je povinné pro všechny zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky.

Formy celoživotního vzdělávání jsou:

- a) specializační vzdělávání navazující na získanou odbornou způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka,
- b) certifikované kurzy,
- c) inovační kurzy,
- d) odborné stáže v akreditovaných zařízeních

- e) účast na školicích akcích, odborných konferencích, kongresech nebo sympoziích,
- f) publikační, pedagogická a vědecko-výzkumná činnost, kromě činnosti, která je předmětem výkonu povolání na základě pracovního poměru nebo obdobného pracovního vztahu, nebo
- g) samostatné studium odborné literatury [Zákon č. 96/2004 Sb.].

Za celoživotní vzdělávání zákon také považuje studium navazujících vysokoškolských studijních programů a to bakalářský studijní obor, magisterský nebo doktorský studijní obor.

Zdravotničtí pracovníci prokazují plnění povinnosti celoživotního vzdělávání na základě kreditního systému. Počet kreditů forem celoživotního vzdělávání stanovuje prováděcí právní předpis.

Zákon stanovuje podmínky pro specializační vzdělávání a specializovanou způsobilost u příslušných zdravotnických povolání – např. psycholog a logoped.

3.3 Kategorie uživatelů

Uživatele medicínských informací můžeme rozlišovat z různých hledisek a podle nejrůznějších kritérií. Pro následující rozdělení uživatelů jsem vycházela právě ze zákonů uvedených v předchozích kapitolách a tedy ze vzdělávacího systému zdravotnických pracovníků, a to především z hlediska jejich rozdílných informačních potřeb a požadavků:

- studenti lékařských fakult v pregraduálním studiu
- absolventi lékařských fakult ve specializačním vzdělávání
- lékaři s ukončeným specializačním vzděláváním v celoživotním vzdělávání
- zdravotní sestry ve středoškolském a bakalářském studiu
- zdravotní sestry v praxi.

3.3.1 Studenti lékařské fakult v pregraduálním studiu

Základem pro vykonávání lékařské profese je studium na lékařské fakultě a její úspěšné absolvování. Vzdělávání lékařů je důležitou součástí a podmínkou fungování celého zdravotnického systému a nekončí absolvováním lékařské fakulty. Mělo by být součástí celého profesionálního života lékařů, a to zejména z důvodu vědeckého a technologického vývoje a výzkumu, důležitosti profese lékaře a náročnosti povolání.

Studium na lékařské fakultě trvá minimálně šest let. Je vždy pojímáno pouze prezenčně, a to vzhledem k náročnosti studia, k důležitosti a náročnosti vykonávané lékařské profese. Samotné studium lékařské fakulty je pouze počátkem k vykonávání lékařské profese a praxe.

Studenti lékařských fakult využívají ke své informační přípravě především knihovny příslušných lékařských fakult. Ke studiu si zapůjčují doporučenou literaturu ke studovaným předmětům, zejména monografie, skripta, atlasy a další druhy dokumentů.

3.3.2 Absolventi lékařských fakult ve specializačním vzdělávání

Absolvent lékařské fakulty nemá po ukončení vysokoškolského studia možnost samostatně pracovat v oboru, který si vybral. Lékaři navazují na vysokoškolské studium specializačním vzděláváním, které je zakončeno atestační zkouškou. Na základě atestační zkoušky je lékaři vydán ministerstvem diplom o specializaci v příslušném specializačním oboru.

Vzdělávací program specializačního vzdělávání obsahuje celkovou délku specializačního vzdělávání v oboru, která je pro lékaře a farmaceuty minimálně čtyřletá a pro zubní lékaře minimálně tříletá.

Vzdělávací program dále obsahuje rozsah a obsah přípravy, zejména délku povinné praxe v oboru, včetně doplňkové praxe, a typ pracoviště, na kterém praxe probíhá, a stanoví požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti a další nezbytné podmínky pro získání specializované způsobilosti. Minimální délka specializačního vzdělávání stanovená pro jednotlivé specializační obory musí být v souladu s právem Evropského společenství [Zákon č. 95/2004 Sb.].

Obory specializačního vzdělávání lékařů jsou např. alergologie a klinická imunologie, anesteziologie a resuscitace, dermatovenerologie, dětská neurologie, geriatric, chirurgie, infekční lékařství atd., celkově 83 oborů.

Obory specializačního vzdělávání zubních lékařů jsou ortodontie a orální a maxilofaciální chirurgie.

Farmaceutickými specializačními obory pro vzdělávání jsou farmaceutická technologie, klinická farmacie, laboratorní a vyšetřovací metody ve zdravotnictví, nemocniční lékárenství, radiofarmaka a veřejné lékárenství.

Specializační vzdělávání je uskutečňováno podle vzdělávacích programů jednotlivých specializačních oborů, které stanoví celkovou délku, rozsah a obsah přípravy. Stanoví také požadavky na teoretické znalosti a praktické dovednosti.

V lékařské knihovně vyhledávají především odborné publikace z oboru svého specializačního vzdělávání. Upřednostňují nejnovější monografie a články publikované v lékařských časopisech, zejména českých. Často se setkávám s informačním požadavkem, který preferuje články určitého autora.

3.3.3 Lékaři s ukončeným specializačním vzděláváním v celoživotním vzděláváním

Celoživotní vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů, kteří vykonávají zdravotnické povolání, představují různé formy vzdělávání, a to zejména samostatné studium odborné literatury, účasti na kurzech nebo školících akcích, seminářích, odborných a vědeckých konferencích a kongresech v České republice a v zahraničí, absolvování klinické stáže v akreditovaném zařízení v České republice nebo v obdobných zařízeních v zahraničí, účast na odborně vědeckých aktivitách, publikační a pedagogická činnost a vědecko-výzkumná činnost.

Celoživotní vzdělávání organizují a pořádají zejména ministerstvo, vysoké školy připravující studenty k výkonu zdravotnického povolání, Česká lékařská komora, Česká stomatologická komora, Česká lékárnická komora a odborné lékařské společnosti ve spolupráci s akreditovanými vzdělávacími zařízeními, zdravotnickými zařízeními, Ministerstvem práce a sociálních věcí a Českou správou sociálního zabezpečení [Zákon č. 95/2004 Sb.].

K celoživotnímu vzdělávání lékaři rovněž využívají služeb zdravotnických knihoven a informačních institucí, které jim zprostředkovávají studijní materiály a dokumenty na základě jejich informačních potřeb a požadavků.

Síť zdravotnických knihoven je tvořena soustavou knihoven, které jsou zřízeny:

a) při zdravotnických zařízeních řízených Ministerstvem zdravotnictví ČR:

- 10 lékařských knihoven fakultních nemocnic,
- 8 knihoven ostatních lůžkových zařízení jako jsou např. Rehabilitační ústav Praha, IKEM Praha, Úrazová nemocnice Brno, nemocnice Homolka Praha,
- 13 knihoven odborných léčebných ústavů, které jsou představovány především psychiatrickými a jinými léčebnami,

- 5 knihoven hygienických zřízení,
- 2 knihovny lázeňských léčeben,
- 6 knihoven ostatních zařízení, mezi nimiž jsou SÚKL Praha, IPVZ Praha, NLK Praha, NCONZO Brno.

b) při zdravotnických zařízeních mimoresortních:

- 70 knihoven u nemocnice okresního typu,
- 1 knihovna odborného léčebného ústavu,
- 2 knihovny lázeňských léčeben,
- 22 knihoven při středních a vyšších zdravotnických školách,
- 4 knihovny ostatních zařízení.

Své informační potřeby předkládají ve formě názvu nemoci, její terapie, farmakoterapie, vyšetřovacích metod, nových léčebných postupů. Podmínkou často bývá, že odkazy na dokumenty uvedené v následné rešerši nemají být starší pěti let, případně ti, kteří požadují rešerši ve svém oboru pravidelně, žádají pouze články, které byly publikovány za období posledního půl roku.

3.3.4 Zdravotní sestry ve středoškolském a bakalářském studiu

Zdravotní sestry jsou nedílnou součástí zdravotnického systému v České republice, ovšem pro výkon svého povolání nejsou zavázány tolika lety studia a praxe jako lékaři. Studium na střední zdravotnické škole trvá čtyři roky a je ukončeno maturitní zkouškou. Součástí středoškolského studia je praxe ve zdravotnickém zařízení.

V současné době se do popředí dostávají možnosti vysokoškolského studia. Jedná se převážně o bakalářské studijní programy, které si kladou za cíl prohlubování znalostí z oboru a absolventi jsou schopni samostatně vykonávat náročnější a odbornější práci v rámci ošetrovatelské péče ve zdravotnických zařízeních.

Právě studium bakalářských studijních programů kombinovanou formou, přineslo v posledních letech změny do struktury uživatelů lékařských knihoven a následně pak do profilace informačních fondů s ohledem na literaturu pro zdravotní sestry.

3.3.5 Zdravotní sestry v praxi

Jak jsem uvedla již v předchozí kapitole, podle Zákona č. 96/2004 Sb. je plnění povinnosti celoživotního vzdělávání nelékařských zdravotnických povolání prokazována na základě kreditního systému. Dále si mohou tito pracovníci prohlubovat vzdělání specializačním vzděláváním a získáním specializované způsobilost a to vykonáním atestační zkoušky.

Nejběžnějšími a nejčastějšími informačními potřebami zdravotních sester, které mohou uvést ze své praxe, jsou novinky v literatuře, která je přímo určená zdravotním sestram. Rovněž se obracejí s požadavky na vypracování rešerše, které jsou tématicky shodné s informačními potřebami pro přípravu seminářů, přednášek a při zavádění nových metod ošetrovatelské péče. Zde bývá ve většině případů podmínkou, aby dodané dokumenty byly v českém jazyce

3.4 Kategorizace uživatelů, jejich struktura

Národní lékařská knihovna užívá následující kategorizaci uživatelů:

- lékaři
- střední zdravotničtí pracovníci
- farmaceuti
- studenti
- ostatní VŠ
- ostatní.

Toto dělení využívá při každoročním zpracování statistické evidence VISZ (*veřejné informační služby ve zdravotnictví*). Z těchto statistik je patrná návštěvnost uživatelů medicínských informací a jejich druhové rozlišení.

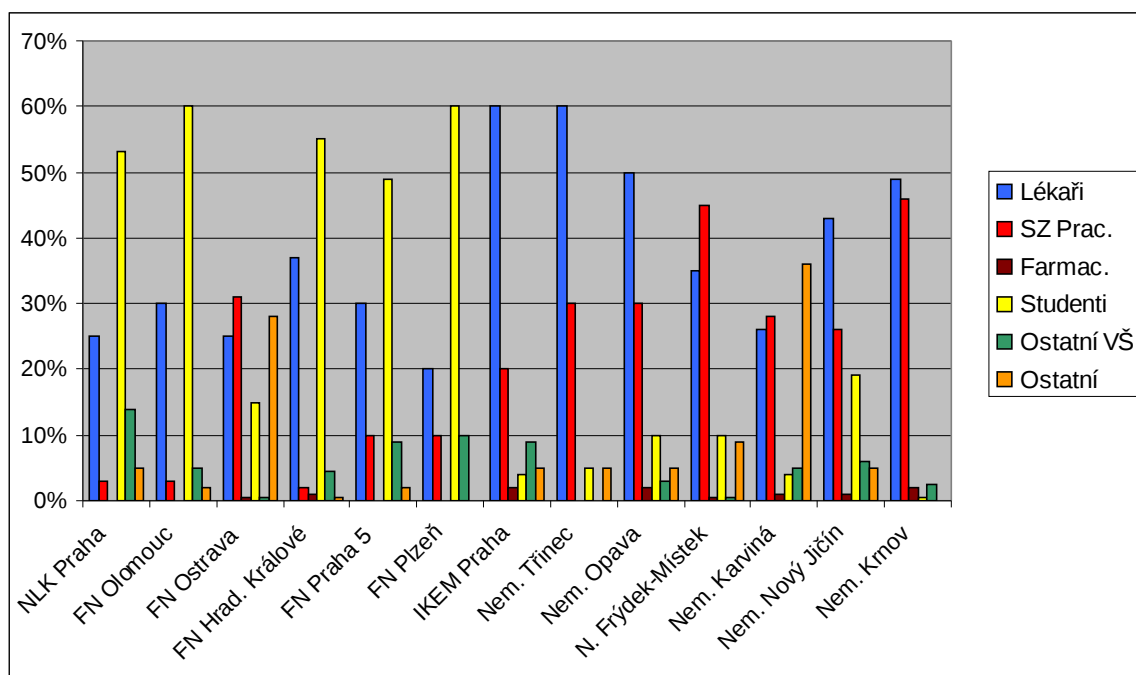
Pro názornost uvádím statistické údaje v tabulce 1 za rok 2004 u vybraných organizací a jejich informačních institucí, údaje jsou uváděny v %.

Rozdílnost struktury uživatelů u jednotlivých knihoven je patrná především ve srovnání fakultních nemocnic a nemocnic okresního typu. (viz. Graf 1). Větší část uživatelů lékařských knihoven fakultních nemocnic tvoří studenti. Naproti tomu v lékařských knihovnách okresních nemocnic tvoří největší část uživatelů lékaři se zdravotními sestrami [Lékařská knihovna, 2005].

Tabulka 1: Struktura uživatelů vybraných lékařských knihoven

Organizace	Lékaři	SZ Prac.	Farmac.	Studenti	Ostatní VŠ	Ostatní
NLK Praha	25%	3%	0%	53%	14%	5%
FN Olomouc	30%	3%	0%	60%	5%	2%
FN Ostrava	25%	31%	0%	15%	1%	28%
FN Hrad. Králové	37%	2%	1%	55%	5%	1%
FN Praha 5	30%	10%	0%	49%	9%	2%
FN Plzeň	20%	10%	0%	60%	10%	0%
IKEM Praha	60%	20%	2%	4%	9%	5%
Nem. Třinec	60%	30%	0%	5%	0%	5%
Nem. Opava	50%	30%	2%	10%	3%	5%
N. Frýdek-Místek	35%	45%	1%	10%	1%	9%
Nem. Karviná	26%	28%	1%	4%	5%	36%
Nem. Nový Jičín	43%	26%	1%	19%	6%	5%
Nem. Krnov	49%	46%	2%	1%	3%	0%

Graf 1: Struktura uživatelů vybraných lékařských knihoven

Na základě dlouhodobého systematického monitorování informačních požadavků uživatelů lékařské knihovny Slezské nemocnice jsem provedla jejich analýzu. (viz. Tab. 2, Graf 2). Hlavním zjištěním je skutečnost, že v okresní nemocnici nejsou požadavky

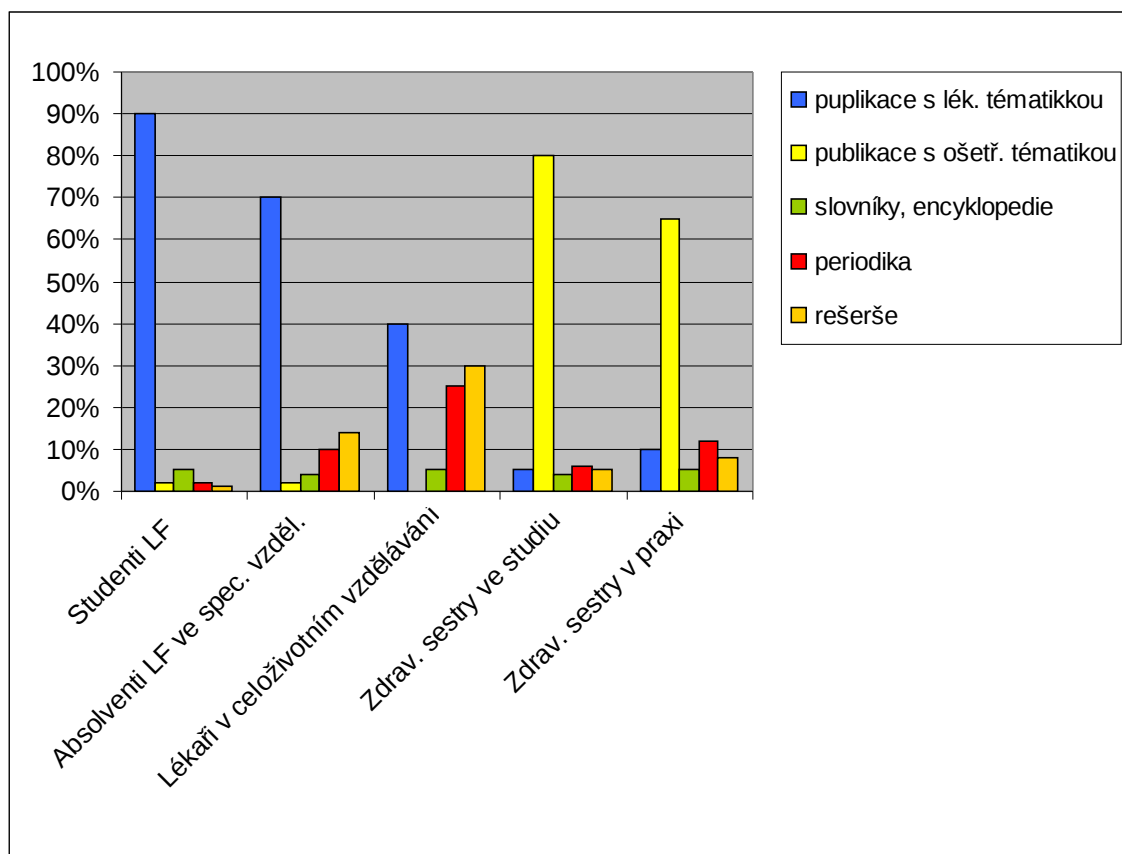

na aktuálnost informací stejně jako na pracovištích, kde probíhá věda a výzkum a kde jsou převážnou částí uživatelů knihoven studenti.

Tabulka 2: Požadavky uživatelů na druhy dokumentů

	publikace s lék. tématikou	publikace s ošetř. tématikou	slovníky, encyklopedie	periodika	rešerše
Studenti LF	90%	2%	5%	2%	1%
Absolventi LF ve spec. vzděl.	70%	2%	4%	10%	14%
Lékaři v celoživotním vzdělávání	40%	0%	5%	25%	30%
Zdrav. sestry ve studiu	5%	80%	4%	6%	5%
Zdrav. sestry v praxi	10%	65%	5%	12%	8%

Graf 2: Požadavky uživatelů knihovny

4 Informační potřeby uživatelů dle typu zdravotnické instituce

Smetáček [1990, s.57] uvádí, že informační potřeby vznikají v důsledku řešení pracovních úkolů. Jejich konkrétní podoba je ovlivněna řadou skutečností, z nichž podstata pracovního úkolu je pouze určujícím rámcem. Odborné znalosti uživatele, jeho temperament, invence, časové podmínky řešení, dostupnost informačních systémů a požadovaných informací modifikují informační potřeby velmi podstatným způsobem. Dva řešitelé téhož pracovního úkolu mohou mít tedy velmi rozdílné informační potřeby. Tvrdí tedy, že informační potřeba vzniká tam, kde je jasný úkol nebo problém.

Informační potřeba a požadavek jsou blízké jevy, ale říká, že nelze tvrdit, že jsou totožné nebo vzájemně snadno převoditelné. Informační požadavek považuje za dílčí a v jistém smyslu zkrácenou vyjádření informační potřeby. Uživatel, který dospěl k formulaci informační potřeby, bere před formulací informačního požadavku v úvahu především pravděpodobnost, že informační systém, jemuž svůj požadavek adresuje, je schopen jej splnit. Zkušenější uživatelé proto své požadavky omezují jenom na ty, které se vyplatí vůči informačnímu systému uplatňovat. Ostatní požadavky se pak snaží řešit jiným způsobem. Požadavky tedy vyjadřují jenom část informační potřeby.

Pojmem informační potřeby se ve své publikaci zabývají také Manecke, Rückl a Tänzer [1990]. Informační potřeby vnímají ze dvou pohledů:

- a) *informační potřeba jako společenský jev*, kterou objasňuje v rámci základních společenských potřeb a dále pak v procesu řešení úkolů a problémů podle objektivních kritérií. Představuje určitou kvalitu a kvantitu informací, které jsou bezpodmínečně nutné k řešení určitého úkolu nebo problému a které závisí na daném stavu společenského a vědeckotechnického rozvoje a na zkušenostech a možnostech lidí, kteří mají daný úkol či problém řešit.
- b) *informační potřeba a vědeckotechnický řešitelský proces*, které chápou jako procesy zpracování informací: informační potřebu pokrývají informace předané spolu s úkolem, dále pak informace, které má k dispozici řešitel, informace vyžádané od informačních pracovišť a informace získané během procesu řešení daného úkolu.

Informační potřebu definuje Steinerová [2005] následovně: Informační potřeba je funkcí mysli zasazené do sociálního kontextu. Informační potřeba se podobně jako informace vyskytuje na různých úrovních myšlenkové a produktivní činnosti člověka. Může vést k určitému informačnímu chování a zvykům směrem k pravé informační

potřebě vzdělávat se, získávat nové poznatky a zručnosti, přizpůsobovat se informačnímu prostředí.

Interakce člověka s informačním prostředím znamená přirozený pohyb člověka v různých rolích mezi různými informačními zdroji, médii a technologiemi v běžném i profesionálním životě. Podstatnou úlohu představují efektivní nástroje organizace poznání, hledání novějších struktur poznatků a uplatňování psychologických poznatků o chování jednotlivců a skupin při vzájemném využívání informací. To také potvrzuje význam výzkumu informačního chování člověka, které vede k efektivnějším informačním systémům, které jsou představovány digitálními knihovnami a informačními zdroji.

Tradice informační vědy v systematickém zabezpečování orientace člověka v informačním prostředí se mění na potřebu podpory informačního chování při využívání informací. Přejde tak k otevřeným informačním strukturám a k celoživotnímu vzdělávání a zlepšování informační gramotnosti [Steinerová, 2005].

Dále uvádí, že uživatel si málokdy plánuje postup a strategii vyhledávání, nejčastěji si vybírá jen ty informace, které může okamžitě použít a za nejrelevantnější typ dokumentu ve vědecké oblasti považuje odborná periodika, ať tištěná nebo v elektronické podobě.

Domnívám se, že informační potřeby pracovníků ve zdravotnictví jsou částečně specifické. Je to dáno soustavnou potřebou vzdělávání se v oboru, ať už se jedná o sledování odborné literatury, účasti na různých konferencích, seminářích či sympóziích. Systém celoživotního vzdělávání lékařů je brán jako nezbytná součást a nutnost k výkonu lékařského povolání a jeho hlavním cílem by mělo být zlepšování a rozvíjení kvality zdravotnické péče. Svou úlohu zde hrají, někdy více, někdy méně, také lékařské knihovny a informační instituce zabývající se poskytováním služeb a uspokojováním informačních potřeb pracovníků ve zdravotnictví. Jejich úloha by měla spočívat především v:

- **rozpoznání a definování informačních potřeb uživatelů**, která je prováděna na základě informačních požadavků uživatelů,
- **výběr ze sekundárních pramenů informací** – knihovnické katalogy, bibliografické báze dat, referátové časopisy apod.,
- **výběr a shromáždění primárních dokumentů** – výpůjční služby, zajištění primárního dokumentu (kopie článku), reprografické služby,

- poskytování bibliografických, referenčních, faktografických informací a rešerší – především jako pomoc při orientaci se v široké škále informačních pramenů, moderních technologiích
- vzdělávání uživatelů – informační výchova.

4.1 Průzkum týkající se informačních potřeb uživatelů lékařských knihoven v roce 2004

V době od 10. 3. 2004 do 24. 4. 2004 byl vystaven dotazník na stránkách Národní lékařské knihovny, který měl snahu zmapovat informační potřeby současného uživatele zdravotnických informací v České republice. Byl sestaven za účelem získání podkladů pro tehdy připravovanou Koncepti lékařských knihoven do roku 2010.

Celkově bylo vyplněno 299 dotazníků, žádná z otázek nebyla povinná. [Štěchovská, 2004].

1. Údaje o vás

1.1 Vaše povolání

Lékař	129
Farmaceut	10
Zdravotní sestra	43
Jiné zdravotnické povolání	15
Jiní odborní pracovníci ve zdravotnictví	22
Lékařský knihovník	29
Jiné	33
Nezodpovězeno	17

1.2 Jste studentem?

Ne	207
Ano, studuji střední nebo vyšší odbornou školu	21
Ano, pregraduální studium VŠ	10
Ano, postgraduální studium VŠ	31
Nezodpovězeno	30

1.3 Pracujete na území kraje:

Jihočeského	16
Jihomoravského	35
Karlovarského	1
Královéhradeckého	8

Libereckého	6
Moravskoslezského	49
Olomouckého	4
Pardubického	40
Plzeňského	8
Praha	30
Středočeského	26
Ústeckého	36
Vysočina	13
Zlínského	26
Neodpověděl	1

2 Časopisy

2.1 Vyberte větu, která nejlépe charakterizuje Vaše využívání časopisů

Časopisecké články jsou primárním zdrojem informací v mém oboru	110
Čtu stejnou měrou časopisy i knihy	166
Časopisy čtu velmi zřídka	17
Nezodpovězeno	6

2.2 Jak aktuální bývají časopisy, které čtete? Bylo možné vybrat více odpovědí.

pouze aktuální ročník	148
vydané do roku 1999 (do 5 let)	94
vydané do roku 1994 (do 10 let)	34
vydané do roku 1954 (do 50 let)	5
vydané před rokem 1954	3
Článek vyhledaný na základě rešerše čtu bez ohledu na rok vydání	90

2.3. Čtete časopisy on-line?

Ano	195
Ne	96
Nezodpovězeno	8

2.3.1 Pokud „ano“, vyberte větu, která nejlépe charakterizuje Vaše užívání elektronických časopisů

Čtu pouze časopisy on-line, tištěné zřídka	17
Čtu stejnou měrou elektronické i tištěné časopisy	115
V mém oboru se vyskytuje jen několik elektronických časopisů, proto čtu především tištěné časopisy	84
Neodpovědělo	6

2.3.2 Pokud „ano“, vyberte větu, která nejlépe charakterizuje Váš přístup k elektronickým časopisům. Bylo možné vybrat více odpovědí

Čtu články z časopisů předplácených mojí institucí	115
Čtu články z pouze volno dostupných elektronických časopisů	126
Využívám služby Ultra Access Národní lékařské knihovny	14
Sám si předplácím přístup k elektronickému titulu	13

3 Odborné knihy

3.1 Vyberte nejlepší charakteristiku Vašeho využívání odborných knih

Čtu především knihy, dávám jim přednost před časopisy	25
Čtu stejnou měrou knihy i časopisy	195
Odborné knihy čtu pouze příležitostně	64
Odborné knihy téměř nečtu	6
Nezodpovězeno	9

4 Cizojazyčná odborná literatura

4.1 Čtete pravidelně odbornou literaturu v jiném jazyce než čeština?

Ne	120
Ano	172
Nezodpovězeno	7

4.1.1 Pokud „ano“, ve kterých? Bylo možné vybrat více odpovědí

Angličtina	155
Němčina	60
Polština	9
Ruština	70
Francouzština	3
Slovenština	1
Španělština	4

5 Oficiální publikace

5.1 Využívám při své práci a studiu materiálů vládních a oficiálních organizací (např. WHO)

Ne	135
Ano, mám k nim přístup ve své organizaci	59
Ano, vypůjčuji (kopíruji) si je v knihovně	38
Ano, přistupuji k nim on-line	56
Nezodpovězeno	11

6 Rešerše

6.1 Vámi nejčastěji užívaný způsob získání rešerše k odbornému tématu. Bylo možné vybrat více odpovědí.

Zadávám zpracování lékařskému knihovníkovi	166
Zadávám ke zpracování komerčnímu zpracovateli	5
Zpracovávám si samostatně	128

[Lékařská knihovna, 2004].

4.2 Průzkum informačních potřeb zdravotnických pracovníků Slezské nemocnice v Opavě

V únoru 2006 jsem požádala 100 uživatelů lékařské knihovny Slezské nemocnice o vyplnění jednoduchého dotazníku, jehož výsledkem je zmapování informačních potřeb uživatelů lékařské knihovny. Úmyslně byly otázky formulovány

obdobně jako v případě dotazníku NLK, a to proto, aby bylo možno porovnat zda a případně v čem se informační potřeby uživatelů liší. Z požádaných 100 respondentů vyplnilo dotazník 75 uživatelů.

1. Údaje o vás

1.1. Vaše povolání

Lékař	38
Farmaceut	1
Zdravotní sestra	22
Jiné zdravotnické povolání	3
Jiní odborní pracovníci ve zdravotnictví	5
Jiné	6

1.2 Jste studentem?

Ne	50
Ano, studuji střední nebo vyšší odbornou školu	5
Ano, pregraduální studium VŠ	5
Ano, postgraduální studium VŠ	15

2 Časopisy

2.1 Vyberte větu, která nejlépe charakterizuje Vaše využívání časopisů

Časopisecké články jsou primárním zdrojem informací v mém oboru	42
Čtu stejnou měrou časopisy i knihy	28
Časopisy čtu velmi zřídka	5

2.2 Jak aktuální bývají časopisy, které čtete? Bylo možné vybrat více odpovědí.

pouze aktuální ročník	47
vydané do roku 1999 (do 5 let)	21
vydané do roku 1994 (do 10 let)	3
vydané do roku 1954 (do 50 let)	0
vydané před rokem 1954	0
Článek vyhledaný na základě rešerše čtu bez ohledu na rok vydání	4

2.3 Čtete časopisy on-line?

Ano	10
Ne	51
Nezodpovězeno	14

2.3.1 Pokud „ano“, vyberte větu, která nejlépe charakterizuje Vaše užívání elektronických časopisů

Čtu pouze časopisy on-line, tištěné zřídka	2
Čtu stejnou měrou elektronické i tištěné časopisy	2
V mém oboru se vyskytuje jen několik elektronických časopisů, proto čtu především tištěné časopisy	0
Neodpovědělo	6

2.3.2 Pokud „ano“, vyberte větu, která nejlépe charakterizuje Váš přístup k elektronickým časopisům. Bylo možné vybrat více odpovědí

Čtu články z časopisů předplacených mojí institucí	0
Čtu články z pouze volno dostupných elektronických časopisů	5
Sám si předplácím přístup k elektronickému titulu	1
Využívám vzdáleného přístupu k informačním zdrojům	4

3 Odborné knihy

3.1 Vyberte nejlepší charakteristiku Vašeho využívání odborných knih

Čtu především knihy, dávám jim přednost před časopisy	20
Čtu stejnou měrou knihy i časopisy	26
Odborné knihy čtu pouze příležitostně	10
Odborné knihy téměř nečtu	1
Nezodpovězeno	18

4 Cizojazyčná odborná literatura

4.1 Čtete pravidelně odbornou literaturu v jiném jazyce než čeština?

Ne	53
Ano	22

4.1.1 Pokud „ano“, ve kterých? Bylo možné vybrat více odpovědí

Angličtina	20
Němčina	2
Polština	0
Ruština	0
Francouzština	0
Slovenština	0
Španělština	0

5 Rešerše

5.1 Vámi nejčastěji užívaný způsob získání rešerše k odbornému tématu. Bylo možné vybrat více odpovědí.

Zadávám zpracování lékařskému knihovníkovi	41
Zpracovávám si samostatně	9
Nezpracovávám ani nezadávám	25

6 Placené databáze

6.1 Postrádám ve Slezské nemocnici přístup k odborným fulltextovým databázím s medicínskou tematikou

ANO	40
NE	20
Nezodpovězeno	15

4.3 Srovnání vybraných ukazatelů

Pro porovnání výsledků dotazníkového šetření provedeného Národní lékařskou knihovnou a lékařskou knihovnou Slezské nemocnice jsem vybrala pouze odpovědi na otázky, které vyjadřují rozdíl v informačních potřebách respondentů (viz. graf 3).

Prvním porovnávaným dotazem charakterizujícím využívání časopisů je otázka „Časopisecké články jsou primárním zdrojem informací v mém oboru“. Průzkum Národní lékařské knihovny ukazuje, že za primární zdroj informací v oboru považuje časopisy 36,79% respondentů a v lékařské knihovně Opava 56,00% respondentů. Související otázkou k využívání časopisů je dotaz týkající se aktuálnosti časopisů, které respondenti čtou. Kladných odpovědí na otázku „Čtu pouze aktuální ročník“ bylo v NLK 49,50% a u odpovědí v lékařské knihovně Opava odpovědělo kladně 62,67% respondentů. Z uvedených srovnání vyvozují, že v lékařské knihovně Opava uživatelé více využívají ke svému průběžnému vzdělávání články v časopisech než uživatelé NLK, což je pravděpodobně způsobeno rozdílnou strukturou uživatelů služeb těchto dvou srovnávaných knihoven.

Dalším rozdílným ukazatelem průzkumu jsou odpovědi na otázku „Jak aktuální bývají časopisy, které čtete?“ a v souvislosti s tímto dotazem upřesnění „Článek vyhledaný na základě rešerše čtu bez ohledu na rok vydání“. Respondenti průzkumu NLK odpověděli kladně ve 30,10% odpovědí a respondenti lékařské knihovny Opava odpověděli kladně pouze v 5,33%. Tento rozdíl vyjadřuje rozdílné informační potřeby ve vztahu k aktuálnosti vyhledaných dokumentů, což odráží rovněž rozdílnou strukturu uživatelů, tedy jejich profesní zaměření.

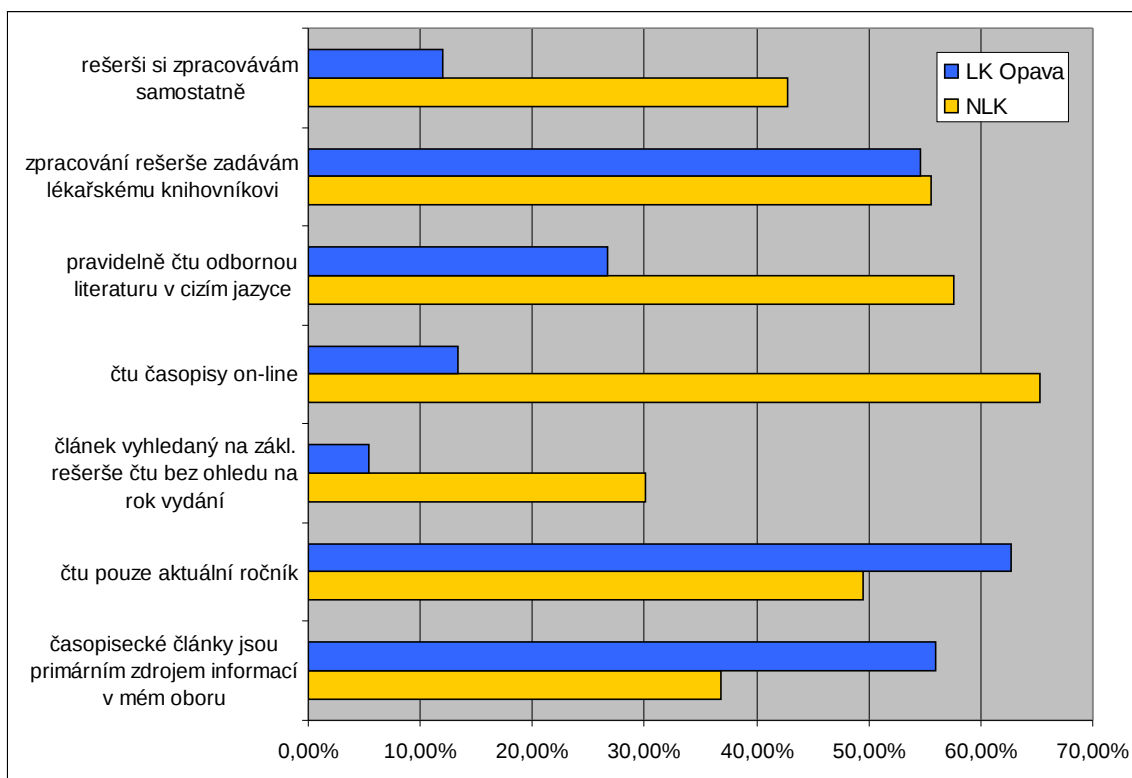
Na otázku „Čtete časopisy on-line“ odpovědělo v NLK kladně 65,22% a v lékařské knihovně Opava 13,33% respondentů. Tento stav lze přisuzovat skutečnosti, že lékařská knihovna Opava nemá v současné době možnost přístupu k placeným databázím s biomedicínskou tematikou a dotazovaní nevyužívají možnosti

vzdálených přístupů k institucím, které tuto službu přístupu umožňují.

Dalším srovnávaným ukazatelem je četba odborné literatury v cizím jazyce. Respondenti průzkumu NLK odpověděli kladně v 65,22% odpovědí a respondenti lékařské knihovny pouze ve 26,67%.

Posledním srovnávaným ukazatelem byl nejčastěji užívaný způsob získání rešerše k odbornému tématu a bylo možno vybrat z více odpovědí. Na otázku „Zpracování rešerše zadávám lékařskému knihovníkovi“ odpovědělo v NLK kladně 55,52% respondentů a v lékařské knihovně Opava 54,67%. Na otázku „Rešerši si zpracovávám samostatně“ odpovědělo kladně v NLK 42,81% a v lékařské knihovně Opava 12,00% respondentů. V dotazníku lékařské knihovny Opava je k tomuto tématu ještě volba „Nezpracovávám ani nezadávám“, na kterou odpovědělo kladně 33% respondentů.

Graf 3: Srovnání informačních potřeb

5 Informační služby a zdroje lékařské knihovny

Lékařská knihovna poskytuje služby odborné zdravotnické veřejnosti různého charakteru, a to za pomoci využívání moderních informačních a telekomunikačních technologií. Má napomáhat rozvoji medicíny a pomáhat uskutečňovat zdravotní politiku odpovídajícím přístupem ke zdravotnickým či lékařským informacím.

Vědecké lékařské informace vznikají v procesu poskytování lékařské péče, vědecké práce a dalšího vzdělávání. Získávání, zpracování, ukládání a zpřístupňování odborných zdravotnických informací v ČR zajišťují zdravotnické knihovny. Rozvoj vlivem informačních a telekomunikačních technologií v oblasti knihovnicko-informačních systémů usnadňuje rychlý přístup k publikovaným případně nepublikovaným informacím a umožňuje tak uživatelům získat informace o diagnostice, terapii a nejnovějších léčebných postupech podporujících efektivní klinickou praxi na úrovni aktuálního stavu poznatků lékařské vědy [Koncepce, 2004].

Veřejné knihovnické a informační služby definované podle § 4 zákona č. 257/2001 Sb. obsahují:

- zpřístupňování knihovních dokumentů vlastních i jiných knihoven,
- poskytování bibliografických, referenčních, faktografických informací a rešerší,
- zprostředkovávání informací z jiných informačních zdrojů,
- umožnění přístupu k těmto zdrojům telekomunikační technikou.

Úlohou lékařské knihovny je také pomoc uživatelům orientovat se v množství elektronických informačních zdrojů, které jsou buď volně dostupné nebo jsou dostupné jen prostřednictvím komerčních vztahů, tedy jako placené databázové služby.

5.1 Vyhledávací služby

Vyhledávacími službami nazýváme programy, které mají uloženy v databázi informace o obsahu jednotlivých serverů, které se nacházejí v celosvětovém internetovém prostoru. Po zadání vhodně formulovaného dotazu služba vrátí seznam webových stránek, které odpovídají vstupním kritériím pro vyhledávání.

Pro vyhledávání informací prostřednictvím internetu můžeme použít katalogy, různé vyhledávače či metavyhledávače a další specializované služby.

- *Katalogy* – katalogy jsou určeny pro prohlížení, mají hierarchickou strukturu, která je často rozčleněna do řady úrovní. Při prohlížení databáze se uživatel

postupně propracovává volbou jednotlivých hesel v menu. Jsou vytvářeny skupinou lidí, která buď informace sama vyhledává nebo autoři dokumentů informaci předávají provozovateli katalogu pomocí zvláštního formuláře. Pro kategorizaci se částečně využívají zvláštní programy. Pokud se rozsah určité kategorie příliš rozrůstá, je nutno ji dále rozdělovat na podoblasti. Využívají se zejména pro základní přehled toho, co vůbec v dané oblasti existuje.

- *Vyhledávače a metavyhledávače* – pracují čistě na automatickém principu. Programy zvané roboty prohledávají trvale prostor internetu a shromažďují a indexují všechny nalezené dokumenty do databanky příslušného serveru. Indexování je většinou fulltextové, to znamená, že výběr klíčových slov zahrnuje celý text dokumentu, nejen jeho název. Vyhledávače jsou pak připraveny zasílat příslušné informace jako odpověď na zadaný dotaz. Základní funkcí této služby je tedy vyhledávání. Metavyhledávače slouží k zapojení řady dalších vyhledávačů, výsledek je tedy dán součinností více služeb.
- *Specializované služby* pro oblast zdravotnictví dělí Kasal [2001] do tří skupin:

1. Vyhledávací služby

- *Katalogy* – jako služby, které shromažďují zdravotnické dokumenty na internetu, jsou nejčastěji organizovány především na principu katalogů.
- *Seznamy zdrojů* – jedná se o malé specializované katalogy zaměřené na užší problém. Rozsah seznamů zdrojů se obvykle počítá na stovky dokumentů. Není pro ně typické automatické vyhledávání, příkladem jsou zdroje pro jednotlivé lékařské obory.

2. Znalostní zdroje

- *Fulltextové dokumenty* – v rámci internetu jsou k dispozici elektronické verze časopisů s plnými texty článků a také celé monografie s výhodnou možností fulltextového vyhledávání zvolených slov, využití odkazu atd.
- *Databáze* – vyhledávače prohledávají fulltextové dokumenty jednotlivých serverů, ne však přidružené databáze, které jsou k internetu pouze připojeny. Patří sem především bibliografické databáze, ke kterým sice může být zajištěn přístup i prostřednictvím internetového spojení, ale jinak se jedná o data mimo prostor webových informací.
- *Výukové materiály* – jsou představovány webovými dokumenty, které jsou určeny pro výuku mediků nebo pro účely postgraduálního studia. V některých případech prezentují specializované informace pro užší okruh odborníků.

3. Portály a ostatní služby

- *Portály* - původně pod názvem portál byly označovány služby, které umožňovaly přímé spojení s dalšími službami, různými databázemi, zejména bibliografickými. V současné době však mají podobu zdravotnických novin, zahrnujících odborné zprávy, informace o sjezdech, doškolovacích akcích, nových knihách, komerční nabídky atd. Součástí bývá i vstup do časopiseckých databází a případně i tematický katalog obsahující např. seznam institucí nebo adresy odborných zdrojů.
- *Elektronické diskusní skupiny* – v rámci internetu existuje řada elektronických konferencí a nástěnek. Většinou jsou zahrnuty jako jedna ze služeb portálu pro příslušnou lékařskou odbornost, někdy jsou však provozovány i samostatně [Kasal, 2001, s. 15-19].

5.2 Zdravotnické katalogy a portály

Pojem zdravotnický katalog, představuje služby, které shromažďují dokumenty se zdravotnickou tematikou na internetu. Tyto služby jsou organizovány především na principu katalogů, které umožňují jednoduché vyhledávání pomocí listování a prohlížení jednotlivých kategorií. Je možné také využít jednoduchého nebo pokročilého vyhledávání.

Na internetových stránkách nalezneme pestré zdroje medicínských informací. Portálů, které lékařům nabízejí vše, co mohou potřebovat pro svou praxi, je mnoho, proto se zmíním pouze o těch největších a nejnavštěvovanějších.

Ve vyspělých zemích má práce s internetovými zdroji ve webových prezentacích delší tradici. Soustavnému prohlížení, hodnocení, ukládání, zpracování a opětovnému zveřejňování zajímavých odkazů se tam věnují celé odborné týmy. Vybrat si vhodný zdroj je někdy obtížné.

Zpřístupňované zdroje jsou zpravidla rozděleny do skupin a podskupin, buď podle cílové kategorie uživatelů nebo podle charakteru zdroje, případně podle jednotlivých lékařských specializací.

Medical Matrix

Medical Matrix je jeden z nejpůlárnějších katalogů lékařských informací. Obsahuje množství kategorií: lékařské obory, nemoc, postupy klinické praxe, literární zdroje, výukové zdroje, zdravotní péče a profesionálové, informatika, trh. Výpis jednotlivých kategorií je potom dále strukturován podle způsobu publikace a jejího zaměření.

Katalog je velmi přehledně uspořádan a nabízí pro každou z uvedených kategorií medicíny dokumenty rozdělené do následujících oblastí: novinky, fulltextové a multimediální dokumenty, souhrny, učebnice, hypertextové informační zdroje, návody pro praxi, výuka, diskusní fóra. Dokumenty jsou rozděleny do pěti kategorií, takže se vlastně jedná o recenzní systém hodnocený jednou až pěti hvězdičkami.³

Dlouhou dobu bylo užití této služby založeno na bezplatné registraci, dnes je možno jej využívat jen na komerčním základě.

OMNI

OMNI – Organising Medical Networked Information (obr. 1) je britský katalog University of Nottingham založený v roce 1996. Mimo medicínu zahrnuje ještě oblast veterinárního lékařství, biomedicínského výzkumu, přírodních věd a zemědělství. Zdroje uváděné v katalogu splňují předepsaná kritéria spolehlivosti informací, katalog má vlastní systém hodnocení validity internetových zdrojů (*BIOME Evaluation Guidelines*). Vyhledávat můžeme pomocí hesel v rámci MeSH a dále pak podle předmětových hesel NLM (National Library of Medicine). Každý odkaz má anotaci a jsou zobrazována i klíčová slova.⁴

Katalog můžeme prohledávat pomocí operátorů AND a OR, případně můžeme vyhledávat fráze.

---

³ Dostupný z WWW: <<http://www.medmatrix.org>>.

⁴ Dostupný z WWW: <<http://omni.ac.uk>>.

Obr. 1: OMNI

The UK's gateway to high quality Internet resources in Health and Medicine

SEARCH BROWSE ABOUT WHAT'S NEW SUBMIT TRAINING SITE MAP

OMNI
NMAP
VETGATE
BIORES
NATURAL
AGRIFOR

a service of the
R D N

THE WELLCOME
GATEWAYS
BioethicsWeb
MedHist
psci-com

Welcome to OMNI

OMNI is a free catalogue of hand-selected and [evaluated](#) Internet resources in Health and Medicine. [New](#) resources are added weekly.

intute
The new face of the RDN

OMNI has become part of a new online subject resource called Intute. It brings together high quality, evaluated Internet resources from the sciences, social sciences, arts and humanities. You can search and browse the whole database or focus your search on [medicine and health sciences](#) resources alone. Please note that the current web site will no longer be updated.

Quick search for: [Avian Influenza](#) resources.

Search [Advanced](#) | [Browse](#) | [Help](#)

Use the keyword search box above, or [browse](#) resources by subject heading.

Additional Services

- [Hot Topics](#)
- [Internet Medic](#) tutorial
- [Internet MEDLINE services](#)
- Latest [academic medical and related jobs](#) from jobs.ac.uk

OMNI hosted services

- [Partnerships in Health Information](#)
- [CHILL](#) - Consortium of Independent Health Libraries in London

email: webmaster@biome.ac.uk, or see [contacts](#) [DISCLAIMER](#) (c) The University of Nottingham

Citmed

Citmed (obr. 2) je katalog webových informačních zdrojů pro oblast zdravotnictví, který umožňuje určit optimální zdroje podle jejich kvality. V současné době je v katalogu přes 300 zdrojů z více než 50 oborů. Zpětná citovanost je základním parametrem pro určení pořadí v systému Citmed. Je hodnocena jako součet webových odkazů na daný zdroj, což je v podstatě zájem projevený o dokument jinými autory.⁵ Dalšími kvalitativními parametry jsou renomovaná loga kvality.

⁵ Dostupný z WWW: <<http://www.citmed.cz>>.

Obr. 2: Citmed

Citmed Citovanost webových zdrojů medicíny 28.7.2006 11:34

Popis Metoda Statistika Redakce

Citmed

☐ Alergologie	☐ Epidemiologie, Hygiena	☐ Kardiologie	☐ Pediatrie
☐ Anatomie	☐ Etika, Management	☐ Mikrobiologie	☐ Pneumologie
☐ Anesteziologie	☐ Farmakologie, Farmacie	☐ Nefrologie	☐ Psychiatrie, Psychologie
☐ Angiologie	☐ Fyziologie, Patofyziologie	☐ Neurochirurgie	☐ Rehabilitace, Fyzioterapie
☐ Biochemie	☐ Gastroenterologie	☒ Neurologie	☐ Soudní lékařství
☐ Biofyzika	☐ Gerontologie	☐ OBECNÉ ZDROJE	☐ Statistika
☐ Biologie, Genetika	☐ Gynekologie	☐ Oftalmologie	☐ Stomatologie
☐ Chirurgie	☐ Hematologie, Transfuze	☐ Onkologie	☐ Toxikologie
☐ Dějiny lékařství	☐ Histologie, Embryologie	☐ Ortopedie, Traumatologie	☐ Urologie
☐ Dermatovenerologie	☐ Imunologie	☐ Ošetřovatelství	☐ Všeobecné lékařství
☐ EBM	☐ Infekční lékařství	☐ Otorinolaryngologie	☐ Zobrazovací metody
☐ Endokrino, Metabolismus	☐ Informatika	☐ Patologie	

Najít zdroje Prohledat (Medhunt)

Copyright © 2001-2005 Ústav lékařské informatiky, 2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha.

HONcode We subscribe to the HONcode principles. Verify here.

Medscape

Medscape je integrovaný informační zdroj, který poskytuje po zadání údajů o odbornosti a zaměření uživatele komplexní nejaktuálnější informace z určeného oboru. Údaje jsou čerpány z databáze Medline, a to včetně specializovaných databází Národní lékařské knihovny v Bethesda, nejaktuálnějších publikací, materiálů z konferencí apod.

Medscape nabízí 35 oblastí medicínských specializací – alergologii a klinickou imunologii, kardiologii, dermatologii, diabetes a endokrinologii, gastroenterologii, hematologii-onkologii, HIV/AIDS, infekční nemoci, interní lékařství, molekulární medicínu, neurologii a neurochirurgii, onkologii, oftalmologii, ortopedii, pediatrii, farmakoterapii, psychiatrii, plicní medicínu, radiologii, chirurgii, urologii a další. Umožňuje nastavit úvodní stránku podle specializace nebo profese uživatele – medic, sestry, farmaceuti.

Součástí obsahu jsou také vlastní elektronické časopisy, např. Medscape General Medicine eJournal. Nabízí celkem 125 titulů časopisů a učebnic.⁶

⁶ Dostupný z WWW: <<http://www.medscape.com>>.

Obr. 3: Medscape

ACP Medicine | MedGenMed eJournal

Medscape
from WebMD

Latest | News | CME | Conferences | Resource Centers | Patient Ed. | Journals & Reference | Experts & Viewpoints

Search Medscape, MEDLINE and Drug Reference [Newsletters](#) | [Log In](#) | [Register](#)

Username Password   REMEMBER ME [Forgot your password?](#)

Specialty Home Pages

New Users: [FREE Registration!](#)

- [Allergy & Clinical Immunology](#)
- [Business of Medicine](#)
- [Cardiology](#)
- [Critical Care](#)
- [Dermatology](#)
- [Diabetes & Endocrinology](#)
- [Emergency Medicine](#)
- [Family Medicine](#)
- [Gastroenterology](#)
- [General Surgery](#)
- [Hematology-Oncology](#)
- [HIV/AIDS](#)
- [Infectious Diseases](#)
- [Internal Medicine](#)
- [Lab Medicine](#)
- [Med Students](#)
- [Nephrology](#)
- [Neurology & Neurosurgery](#)
- [Nurses](#)
- [Ob/Gyn & Women's Health](#)
- [Oncology](#)
- [Ophthalmology](#)
- [Orthopaedics](#)
- [Pathology & Lab Medicine](#)
- [Pediatrics](#)
- [Pharmacists](#)
- [Psychiatry & Mental Health](#)
- [Public Health & Prevention](#)
- [Pulmonary Medicine](#)
- [Radiology](#)
- [Rheumatology](#)
- [Surgery](#)
- [Transplantation](#)
- [Urology](#)
- [Women's Health](#)

Today's News >> - From *Medscape Medical News & Reuters Health*

[XML](#) [What is this?](#)

[Men May Have Higher Risk of Recurrent Thromboembolism](#)
Men appear to be at increased risk for a second venous thromboembolism compared with women, results of a meta-analysis suggest.

[EU Starts Payments to Palestinian Doctors, Nurses](#)
The European Union said on Thursday it has started paying allowances to Palestinian doctors and nurses to support health services in the face of a Western block on direct aid to the Hamas government.

BioMedNet

BioMedNet je portál pro oblast biomedicínského výzkumu. Obsahuje přístup k biomedicínským databázím, fulltextové verze časopisů z této oblasti, přehled o nových knihách, laboratorním vybavení, výzkumných konferencích a nabídce volných míst pro výzkumné pracovníky. Současně zahrnuje i katalog webových odkazů a umožňuje vytvoření virtuálního časopisu podle individuálních požadavků uživatele. Pro tento portál je nutná registrace.⁷

⁷ Dostupný z WWW: <<http://www.bmn.com>>.

MedMark

Jedná se o portál lékařské fakulty univerzity v Chunbuku v Jihokorejské republice. Tento katalog zdrojů obsahuje jako východisko 48 základních lékařských oborů a 36 kategorií zdravotnických informací. Každý z nich je dále rozčleněn do různých kategorií, např. společnosti, instituce, výuka, spotřebitelé, informační zdroje, publikace. Hlavní předností této služby je její velmi přehledné uspořádání. Panel volby kategorií je umístěn na jedné obrazovce, kde lze současně prohlížet i výpisy dokumentů. Provozovatelem je nezisková organizace.⁸

Obr. 4: MedMark

The screenshot displays the MedMark.org website interface. At the top left is the logo for MedMark.org, Health and Medicine Directory. A navigation bar includes links for Home Page, Medical News, Medical Jobs, Medical Schools, Physician Jobs, and Add Link. Below the navigation bar, there is a 'Directory Search' section with a search input field and a 'Search' button. To the right of the search bar, there is an 'Add To Favorites (CTRL-D)' button and a timestamp: 'Good morning! It's Friday July 28, 2006 at 11:45 AM'. Below the search bar, there is a 'New Feature' section and a 'Link Friends' section. The main content area is titled 'Medical Information Categories - Over 12,000 Links and Growing' and contains a list of medical specialties, each preceded by a blue arrow icon. The specialties are arranged in two columns.

- Aerospace Medicine
- Allergist
- Andrology
- Anesthesiology
- Behavioral Medicine
- Cardiology
- Community Health
- Critical Care
- Dermatology
- Diving Medicine
- Emergency Medicine
- Endocrinology
- Epidemiology
- Family Medicine
- Forensic Science
- Gastroenterology
- Geriatrics
- Hematology
- Immunology
- Internal Medicine
- Microbiology
- Nephrology
- Neurology
- Nursing
- Obstetrics and Gynecology
- Occupational Medicine
- Oncology
- Ophthalmology
- Otorhinolaryngology
- Pain Management
- Palliative Care
- Pathology
- Pediatrics
- Perinatology
- Plastic Surgery
- Podiatry
- Psychiatry
- Pulmonary Medicine
- Radiology
- Radiotherapy
- Rehabilitation Medicine
- Rheumatology
- Rural Health
- Sports Medicine
- Surgery
- Toxicology
- Tropical Health
- Wilderness Medicine

⁸ Dostupný z WWW: <<http://medmark.org>>.

MedWeb

Služba vznikla v rámci knihovny univerzitního lékařského centra v Atlantě – Emory Health Sciences Center Library. Browsing je možný v rámci řady oblastí medicíny, které zahrnují jak lékařské obory, tak i různé další činnosti a aspekty. Je zde celkem přehledné členění v rámci deseti kategorií, které se dále dělí na oblasti: klinická praxe, biologie a fyzika, pacienti, nemoci, léčba, zdravotnictví, instituce, psychické zdraví, typy publikací a lékařské obory.⁹ I v rámci jednotlivých lékařských oborů nejsou obsaženy jen odborné informace, ale i nejrůznější další internetové zdroje – domovské stránky odborných společností, diskusní skupiny, informace pro pacienty apod. První volbou na úvodní stránce jsou samostatné zdroje přidáné za poslední měsíc. Pravidelný uživatel si tak může vytvořit kontinuální přehled o novinkách. Dále je k dispozici i širší možnost vyhledávání, která u řady zdravotnických vyhledávacích služeb není přítomna [Kasal, 2001, s. 26-28].

MediClub

Podle dlouhodobých statistik návštěvnosti se jedná o oblíbený český medicínský portál. MediClub zahrnuje internetový klub a informační centrum pro lékaře, studenty medicíny, zdravotnický personál i zájemce z řad laické veřejnosti. MediClub je pouze pro registrované.

Poprvé se internetový portál MediClub představil na jaře roku 1997. V této době byl u nás prvním internetovým systémem, který přinášel lékařům ucelené informace z jejich oborů. V současné době registruje MediClub více než 14 000 členů, kteří zhlédnou 130 000 stránek za měsíc.

Obsahem je adresář, novinky, přehledný katalog českých časopisů a přehled právních předpisů ve zdravotnictví. Vyznačuje se přehledným grafickým uspořádáním a dobrou navigací. Každý uživatel si může v rámci MediClubu zřídit e-mailovou schránku. Je zde nepřehledné množství informací soustředěných do řady tematických okruhů:

---

⁹ Dostupný z WWW: <<http://www.medweb.emory.edu>>.

- *MůjMediClub* – zde je umožněno vlastní nastavení, provedení změny hesla, e-mailová schránka a ověřovací formulář.
- *MediInfo* – jedná se o nejobsáhlejší část portálu, najdeme zde úplná znění doporučených postupů, standardů a legislativních dokumentů vztahujících se ke zdravotnictví, nově vybrané odborné články a Mezinárodní klasifikaci nemoci a také tematicky členěný soubor odkazů na domovské stránky časopisů.
- *MediCZ* - zde jsou uvedeny farmakoterapeutické informace, adresáře lékařů, lékařských institucí, knihoven, lékařských společností, nemocnic a zdravotnických zařízení a adresář zdravotních pojišťoven.
- *MediNews* – je to okruh zpravodajství, najdeme zde články, zprávy různých tiskových kanceláří a lékařský kalendář.
- *MediMarket* – jak napovídá název tohoto okruhu, jsou zde podchyceny firmy, knihkupectví a inzerce.
- *MediLife* – tématem tohoto okruhu je spíše zábava – humor, kultura, počasí, cestování.
- *MediTopic*

Obr. 5: MediClub

The screenshot shows the MediClub website interface. At the top, there is a navigation bar with links for HOME, INFO, REDAKČNÍ RADA, KONTAKT, and ODHLÁSIT. The date 'Pátek 26/07/2006' is displayed on the right. A sidebar on the left contains a menu with items like MůjMediClub, MediInfo, MediCZ, MediNews, Diskusní fórum, MedInzert, MediLife, and MediTopic. Below the menu are logos for partners: SERVIER, AstraZeneca, Onco Academy.cz, medi centrum, and MedEvent. The main content area is titled 'Informace o MediClubu' and contains a table listing the sections and their descriptions.

Obsah MediClubu je rozdělen do následujících tematických kapitol:	
MůjMediClub	sekce obsahující služby pro uživatele, např. e-mail, změnu hesla či změnu nastavení
MediInfo	podle lékařských specializací tříděné informace a odkazy z oblasti medicíny
MediCZ	tříděné odkazy a informace týkající se zdravotnictví, zdravotnických zařízení a institucí v ČR
MediNews	zpravodajství, články, události a zajímavosti z oblasti medicíny
Diskusní fórum	služby umožňující interaktivní komunikaci mezi členy
MedInzert	adresář firem z oblasti medicíny, soukromá inzerce členů
MediLife	užitečné a zajímavé informace pro běžný život a odpočinek

Each section is further divided into sub-sections. Clicking on a section name in the navigation bar leads to a list of sub-sections. Some sub-sections have their own menus. For example, the HOME button in the top navigation bar leads to a dropdown menu with the same items as the sidebar menu.

Každá kapitola se dále dělí na podkapitoly. Kliknutím na název kapitoly v navigačním poli, které se nachází v levé části, se otevře seznam podkapitol. Pro jednodušší orientaci zůstává téměř ve všech podkapitolách zobrazen seznam kapitol v levé části obrazovky. Některé podkapitoly mají vlastní menu.¹⁰

Medicínská virtuální knihovna MEDVIK

MEDVIK je integrovaný informační systém pracující na bázi internetu. Je nástrojem pro sdílení informačních zdrojů a pro zlepšení kvality poskytování knihovnicko-informačních služeb.

Obr. 6: MEDVIK

The screenshot shows the MEDVIK website interface. At the top, there is a blue header with the MEDVIK logo on the left and navigation links 'Přihlášení | Pomoc | English | Cesky' on the right. Below the header, the text 'Autoritní vyhledávání' is displayed. A horizontal menu contains the following items: 'Jednoduché', 'Rozšířené', 'Předmětové', 'Autoritní', 'MeSH', 'Externí', and 'Historie'. The main content area is divided into a left sidebar and a central search form. The sidebar includes a vertical list of menu items: 'Úvod', 'Vyhledávání', 'Informační zdroje', 'Schránka', and 'Přihlášení', along with a logo of a caduceus and the text 'Národní lékařská knihovna'. The search form features a dropdown menu set to 'Kdekoliv', a search input field, and radio buttons for 'Pravostranné rozšíření', 'fráze' (selected), and 'slovo'. A 'Rejstřík' button is located to the right of the search field. Below this, the 'Omezit hledání:' section contains several input fields: 'Typ autoritního záznamu' (set to '-'), 'Datum narození autora', 'Datum konání akce', and 'Místo konání akce'. There are 'Vyčistit formulář' and 'Hledat' buttons at the bottom of the form. A footer section contains the text: 'Vyberte údaj, ve kterém chcete vyhledávat. Zapište text, který chcete vyhledávat. Zapisujte celé fráze, příp. začátek fráze a zaškrtněte volbu pravostranné rozšíření. Zapišete-li více slov, spojí se automaticky ve frázi. Při vyhledávání můžete použít rejstřík. V rejstříku se zobrazují vždy výrazy podle údaje, ve kterém má probíhat vyhledávání. V rejstříku můžete listovat nahoru i dolů, nebo vyhledávat. Tlačítko Mesh je určeno pro vyhledávání termínů z tezauru Mesh, které lze také použít pro formulaci dotazu.' At the very bottom, there are three small links: '© MEDVIK 2006', 'Podmínky užití', and 'Napište nám'.

System umožňuje několik typů vyhledávání, pro které je možno použít možnosti: výběr polí, pravostranné rozšíření, fráze, slovo, rejstřík a MeSH. Typy vyhledávání jsou jednoduché, rozšířené, předmětové, autoritní a MeSH. Umožňuje rovněž externí vyhledávání v katalogích jiných knihoven nebo nabízí historii provedených dotazů. Výsledky jsou zobrazeny buď ve **standardním zobrazení**, záznamy je možné ukládat dočasně do **schránky** nebo trvale do **osobní bibliografie**

¹⁰ Dostupný z WWW: <<http://www.mediclub.cz>>.

(tato možnost je dostupná pouze pro registrované a přihlášené uživatele). Sekce **informační zdroje** poskytuje registrovaným uživatelům vzdálený přístup k elektronickým informačním zdrojům. Registrovaným uživatelům poskytuje službu **vaše konto**, která slouží k ukládání dotazu a záznamu a pro přehled o poskytovaných službách.¹¹ Tento systém spustila NLK teprve nedávno a lze předpokládat, že po odstranění počátečních problémů bude přínosem pro sdílení informačních zdrojů a rozvoj knihovnicko-informačních služeb.

5.2.1 Využívání zdravotnických katalogů a portálů

Lékaři a zdravotničtí pracovníci, kteří využívají služeb zdravotnických katalogů a portálů, hledají především informace týkající se subjektů ve zdravotnictví, jako jsou adresy nemocnic, ambulancí, zdravotnických zařízení nebo odborných společností, dále k vyhledávání informací v oblasti vzdělávání, např. školící centra, kongresy, semináře a rovněž se zapojují do odborných diskusí prostřednictvím elektronických konferencí ve svém oboru.

Na základě individuálních rozhovorů s lékaři a zdravotnickým personálem Slezské nemocnice jsem dospěla k závěru, že zdravotní sestry vůbec nevyužívají zahraniční informační zdroje, ve většině případů je důvodem jazyková bariéra a také téměř nulové povědomí o těchto zdrojích. Pouze 20% zdravotních sester má zkušenosti s vyhledáváním informací na internetu a asi 10% zdravotních sester využilo ke své práci informací, které přináší český portál MediClub nebo portál Instrumentářka.

Mezi lékaři je přibližně 60% těch, kteří pravidelně navštěvují medicínský portál MediClub. Pouze 2% lékařů ví, co je to virtuální knihovna MEDVIK a 5% zná a použilo databázi Bibliografia Medica Československa. Nečetkala jsem se s žádným lékařem, který si sám předplácí elektronické informační zdroje nebo využívá zahraniční portály nebo katalogy, které vyžadují platby za své služby. Dá se odhadnout, že 20% lékařů se setkala a využilo informací, které přinášejí katalogy a portály Citmed, Medscape, MedMark a MedWeb.

---

¹¹ Dostupný z WWW: < <http://www.medvik.cz> >.

5.3 Elektronické báze dat pro oblast zdravotnictví

Při vyhledávání informací můžeme volit z nabídky různých zdrojů na internetu. Pokud se rozhodneme pracovat se zdroji soustředěnými do jednoho místa, volíme databázová centra. Databázová centra nabízejí stovky titulů bází dat z různých oblastí lidského poznání. První databázová centra vznikla již v 60. letech 20. století a byla dostupná po sítích nezávislých na internetu. Databázová centra si udržela svou pozici i s nástupem CD-ROM a také s nástupem internetu, který centra přiblížil uživatelům. Internet se tak stal propojovacím prvkem různých druhů médií.

Pro dobrou orientaci v širokém elektronickém prostoru můžeme báze dat dělit podle celé řady kritérií. Osvědčené je hledisko druhu dokumentu – primární dokument, sekundární dokument, terciální dokument, resp. některé specializované druhy informačních zdrojů.

- *Bibliografické databáze* – tyto báze dat přinášejí přesnou a úplnou citaci, většinou je k dispozici i abstrakt, významná je i formalizovaná terminologie pro naše další hledání v databázích i v jiných informačních zdrojích, primární dokument zajišťuje dodatečně formou DDS (*document delivery services=služby dodávání primárního dokumentu*) nebo EDS (*electronic delivery services=služby elektronického dodávání dokumentu*).
- *Faktografické báze dat* – uvádějí konkrétní údaje a mohou mít textový nebo numerický charakter nebo také kombinovaný. Většinou již není nutné dodávat primární pramen. Význam těchto bází dat narůstá.
- *Fulltextové databáze* – databáze plných textů jsou dynamickým trendem posledních několika let a v jejich případě již není potřeba dohledávat primární dokument. Je v nich k dispozici kompletní text primárního dokumentu už v přímé dialogové komunikaci. Výhodou je, že v plných textech můžeme provádět vyhledávání. Vyžaduje to ale použití speciálních vyhledávacích prostředků a nástrojů, protože konečné výstupy by mohly obsahovat mnoho šumů a nerelevantních výsledků [Papík, 2002].

5.3.1 Bibliografia Medica Českoslovaca (BMČ)

BMČ je národní registrující bibliografie, která v odvětvích lékařství (biomedicíny) a zdravotnictví od roku 1947 zachycuje veškeré odborné písemnictví

vydávané na území České republiky. BMČ vydává od začátku až dosud Národní lékařská knihovna. Do roku 1996 byla takto evidována i vědecká lékařská literatura vycházející na Slovensku. BMČ zachycuje především články z časopisů, referáty a abstrakta z konferencí, dále knihy, recenze českých knih, práce českých a slovenských autorů publikované v zahraničních časopisech. Excerptuje se jak odborná, tak i populárněvědecká literatura odpovídající gesci lékařství a zdravotnictví. Roční přírůstek je v posledních pěti letech cca 17 000 záznamů. Počítačově je zpracovávána od r. 1977 a k 30. 6. 2006 obsahuje 357 803 záznamů. Od roku 1987 je BMČ součástí systému české národní bibliografie, takže všechny časopisy z lékařství a zdravotnictví jsou takřka výlučně zpracovávány v BMČ [NLK, 2006].

Báze BMČ je zpřístupňována také po internetu na stránkách Národní lékařské knihovny. V tomto systému jsou pro vyhledávání informací dva základní druhy přístupových souborů (slovníků). V souborech autorit jsou obsaženy údaje jako celek, např. celé názvy, celé citační zkratky časopisů, jména autorů ve tvaru příjmení a zkratka křestního jména atd. V těchto souborech můžeme vyhledávat pomocí příkazu „prohlížení“. Dalším druhem přístupových souborů jsou soubory slov z nejvýznamnějších údajů. V těch vyhledáváme pomocí příkazu „vyhledávání“.

Při volbě vyhledávání prostřednictvím „prohlížení“ (*browse*) přístupových souborů, můžeme použít následující indexy:

- Autoři
- Adresy pracoviště prvního autora
- Názvy
- Edice
- Nakladatelé
- MeSH – deskriptory – verbální vyjádření
- MeSH – kódy
- Názvy léků
- CODEN
- Jazyky
- Země
- ISBN
- ISSN
- Zdroj
- Recenze na

- Signatura vázaná
- Signatura nevázaná.

Při volbě „vyhledávání“ používáme indexy, které obsahují slova z významných údajů záznamu. K vyhledávání můžeme použít soubor slov ze všech indexovaných údajů nebo můžeme specifikovat určité pole, které má zadané slovo obsahovat.

K dispozici jsou indexy:

- Slova z názvů
- Slova ze jmen autorů
- Slova z adres pracoviště 1. autora
- Slova z názvů nakladatelů
- Slova z deskriptorů MeSH
- Slova z názvů léků
- Označení dávky ve formě rrrmm00
- Roky vydání
- Země
- Jazyk
- Recenze na (slova z citací recenzovaných děl)
- Druh dokumentu
- Zdroj (Citace).

Vyhledávání pomocí souboru slov ze všech indexovaných údajů se může zdát jednodušší, ale často se vyberou i záznamy, které obsahují hledané slovo nebo část slova ve formálních údajích typu Adresa pracoviště nebo Zdroj. V indexu Zdroj jsou uvedeny pouze citační zkratky periodik a jejich příloh a nikoli plné názvy časopisů.

Někdy také nastávají problémy s češtinou, např. jméno českého autora může být v zahraničních časopisech uvedeno i bez háčků a čárek, v názvech mohou být termíny v různých pádech a při zkrácení slova nebývají vyhledané záznamy někdy přesné.

Je také potřeba znát alespoň základní deskriptory MeSH (*Medical Subject Headings*), ne vždy nalezneme stejné záznamy s použitím např. nádory, onkologie apod. [Votípková, 2000].

5.3.2 Proquest Medical Library

Jedním z produktů databáze ProQuest 5000 je také databáze ProQuest Medical Library, kterou produkuje americká společnost Bell&Howell Information and Learning. Tato databáze poskytuje on-line informační služby z oboru medicíny. ProQuest Medical Library kombinuje záznamy indexované v Medline s plnými texty, do kterých je integrován všechen obrazový materiál. Všechny časopisy jsou 100% skenovány a kopie článků lze nejen prohlížet na obrazovce, ale i vytisknout. Ilustrace 30 periodik jsou k dispozici v barvě [Kasal, 2001, s. 70].

Databáze obsahuje přes 570 fulltextových titulů předních lékařských časopisů ze všech disciplín včetně např. *The Lancet*, *The New England Journal of Medicine*, *Journal of Clinical Investigation*, *Annals of Internal Medicine* a *Annual Reviews* a od roku 1997 je denně doplňována. Retrospektiva na CD-ROM je od roku 1987 [Produkty AiP, 2006].

5.3.3 MEDLINE – Ovid's MEDLINE

MEDLINE je jedním z nejdůležitějších a nejrozsáhlejších zdrojů informací v medicíně. Dnes je MEDLINE obdobou tištěných bibliografických soupisů Index Medicus, Index to Dental Literature a International Nursing. Na rozhraní WWW pro vyhledávání v této databázi byla představena v roce 1994 na Stanfordské univerzitě pod názvem WebMedline. V červnu 1997 byla zpřístupněna zdarma prostřednictvím dvou služeb – PubMed a Internet Grateful Med.

Kompletní databáze MEDLINE Národní knihovny USA obsahuje přes 13 miliónů záznamů od roku 1966 do současnosti. Převážně se orientuje na americké primární informační zdroje (52% excerpovaných časopisů vychází v USA) a na práce publikované v angličtině. Databáze tématicky pokrývá všechny lékařské obory, včetně stomatology, ošetrovatelství a veterinární medicíny. Obsahuje citace a abstrakty celosvětové lékařské literatury včetně výzkumu, klinické praxe, administrativy, politických aspektů a služeb pro ochranu zdraví. MEDLINE obsahuje záznamy s bibliografickým popisem i abstrakty článků z cca 4 800 odborných časopisů ze 70 zemí. Na MEDLINE lze také nalézt kapitoly a články vybraných monografií a asi 60% citací po roce 1975 má k dispozici abstrakt. Záznamy v databázi MEDLINE jsou klasifikovány pomocí tezauru MeSH. Roční přírůstek záznamů MEDLINE je přibližně 550 000 záznamů.

Ovid Platforma rozšiřuje základní databázi o Ovid MEDLINE In-Process & other Non-Indexed Citations, tj. záznamy, které jsou obsažené navíc v PubMedu. Dále je to soubor záznamů dokumentů OLDMEDLINE – tedy dokumentů opublikovaných od roku 1950 do roku 1956. OVID poskytuje uživateli databáze MEDLINE službu [Databases@Ovid](#) Alphabetical Listing, jejíž náplní je uvedení volně přístupných plných textů a užitečných internetových adres, které se týkají sledovaného oboru: [LinksPackage-MEDLINE.pdf](#) [Produkty AiP, 2006].

5.3.4 Evidence-Based Medicine Reviews (EBMR)

Ve světové medicíně se stále častěji setkáváme s trendem zakládat klinickou praxi na kumulovaných důkazech z primární lékařské literatury (*Evidence-based Medicine, EBM, medicína založená na důkazech*). Lékařské fakulty ve vyspělém světě dnes učí EBM studenty, což je součástí postgraduálních kurzů a vládní organizace podporují EBM poskytováním grantů. Ovid slouží tomuto trendu vytvořením nového informačního zdroje, který se skládá z několika databází:

Cochrane Database of Systematic Reviews – Cochrane Collaboration je mezinárodní skupina expertů, jejímž cílem je získávání informací z literatury určené praktickým lékařům a tvůrcům zdravotnické politiky. Odborníci pracují ve 40 problémově orientovaných skupinách, vybírají důležitá témata, zpracovávají rešerše z bibliografických databází na dané téma, třídí a meta-analyzují získané články a pak vytváří strukturované recenze na dané téma.

- *Database of Abstracts of Reviews of Effectiveness (DARE)* je vytvářena v Centre for Review and Dissemination. DARE je zdrojem systematicky zpracovávaných přehledů, které se zabývají efektivitou klinických postupů, jsou kriticky zhodnocovány a komentovány autorským týmem expertů. Pokrývají témata jako např. diagnostika, prevence, rehabilitace, léčba apod.
- *ACP Journal Club* vydávaný American College of Physicians obsahuje recenze článků z předních klinických časopisů, které metodologicky i klinicky odpovídají požadavkům medicíny založené na důkazech z hlediska použitelnosti v klinické praxi.
- *Cochrane Central Register of Controlled Trials* databáze vytvářená The Cochrane Collaboration, obsahuje přes 350 000 bibliografických záznamů o randomizovaných klinických zkouškách. Dbá se na kvalitu kontrolních standardů,

prověřuje se a zaručuje, že jsou zařazeny jen jednoznačné randomizované kontrolované zkoušky nebo kontrolované klinické zkoušky. Databáze je propojena na odpovídající recenze a abstrakty článků v ostatních databázích kolekce EBMR.

Ovid propojuje tyto zdroje s MEDLINE a svými fulltextovými zdroji, takže uživatel bude moci například omezit rešeršní výsledky na články recenzované v EBM REVIEWS [Produkty AiP, 2006].

5.3.5 Lippincott, Williams & Wilkins Current Opinion Collection

Společnost Ovid Technologies se stala jediným poskytovatelem elektronických online verzí časopisů renomovaného vydavatelství Lippincott, Williams & Wilkins, které je součástí koncernu Wolters-Kluwer.

Current Opinion představuje výběr a zpracování článků v konzistentní a přehledové formě z jednotlivých oborů, které umožňují seznámit se s posledními výzkumy a vývoji v klinických oborech. Toto vydání v elektronickém formátu je opatřeno vyhledávacím aparátem Ovid a je propojeno s kolekcí titulů AiP-Journals&OVID.

Kolekce Lippincott, Williams & Wilkins Current Opinion Collection obsahuje 23 časopisů ze série Current Opinion, která pokrývá 23 lékařských specializací a je především určena pro klinickou praxi [Produkty AiP, 2006].

5.3.6 EMBASE

Databáze EMBASE patří mezi stěžejní medicínské informační zdroje. EMBASE (*Excerpta Medica Database*) obsahuje více než 10 miliónů záznamů o člancích v cca 5 000 mezinárodních lékařských časopisech (včetně příbuzných oborů - farmacie, základní biologický výzkum, management ve zdravotnictví, drogová závislost, biomedicínské inženýrství a zdravotnická technika) z více než 70 zemí s retrospektivou od roku 1974. Více než 80% záznamů obsahuje abstrakt, které vytváří specializovaný tým odborníků. Navíc je zde specializovaný tezaurus EMTREE s více než 36 000 deskriptorů a 150 000 synonym. Roční přírůstek je přes 450 000 záznamů. 53% záznamů pokrývá Evropu, 33% USA. Přes 44% záznamů EMBASE není pokryto v databázi MEDLINE. Na její dostupnosti on-line má podíl spolupráce s firmou OVID.

OVID poskytuje uživateli databáze EMBASE službu [Databases@Ovid Alphabetical Listing](#), jejíž náplní je uvedení volně přístupných plných textů a užitečných internetovských adres, týkajících se sledovaného oboru: [LinksPackage-EMBASE.pdf \(application/pdf objekt\)](#) [Produkty AiP, 2006].

5.3.7 Science Direct

Science Direct je služba umožňující přístup do fulltextové databáze, která obsahuje přes 1 800 titulů časopisů nakladatelství Elsevier Science s retrospektivou od roku 1995. Science Direct má poměrně široký tematický rozsah: biochemie, biologické vědy, chemie, klinická medicína, ekonomie, mikrobiologie a imunologie, neurologie, farmakologie, toxikologie, fyzika a další. Časopisy s biomedicínskou tematikou jsou rozděleny do těchto okruhů:

Medicine and Dentistry

Neuroscience

Nursing and Health Professions

Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutical Science

Psychology

Časopisy jsou řazeny abecedně. Můžeme si zobrazit buď všechny časopisy nebo pouze předplacené tituly či nepředplacené, u nepředplacených se nám zobrazí pouze abstrakt. Na úvodní stránce volíme z možností vyhledávání *Quick Search*, *Basic Searching* nebo *Advanced Searching*.

Při vyhledávání lze používat operátory AND, OR a AND NOT, nevyhledávaná tzv. stopslova (*předložky, spojky*) a je možné nahrazovat jedno nebo více písmen na konci slova znakem *.

Volba *Quick Search* je dostupná z každé úrovně, zadaná klíčová slova vyhledává v názvech, abstraktech a autorských klíčových slovech. Při prohlížení časopisu můžeme vyhledávat buď přímo v daném čísle, nebo ve všech číslech časopisu, případně ve všech zdrojích.

Basich Search nevyžaduje po uživateli znalost dotazovacího jazyka, pouze zadání klíčových slov a volbu polí pro vyhledávání, volbu operátoru a případně omezení, která jsou specifická pro danou kategorii.

Při volbě *Advanced Search* musíme znát přesný způsob zápisu názvů polí a vyhledávaných termínů, který je popsán v nápovědě, a to v případě, že chceme omezit vyhledávání na určitá pole.

Výstupy mohou být přímo fulltexty nebo abstrakty. Jsou řazeny podle data, ale můžeme si je seřadit podle relevance. Registrovaní uživatelé mohou využívat funkce „Save as search alert“, kdy na základně uloženého dotazu dostávají pravidelně e-mailem upozornění na nové dokumenty, které odpovídají jejich dřívějšímu dotazu.¹²

5.3.8 Springer LINK

Další službou zpřístupňující odborné časopisy ve fulltextové podobě je digitální knihovna Springer LINK, která reprezentuje nakladatelství Springer Verlag. Databáze tématicky pokrývá oblasti biologie, chemie, lékařství, počítačové vědy, fyziky, matematiky, práva a ekonomie. Zpřístupňuje přes 1 250 titulů časopisů a současně více než 6 000 publikací online.

Zpřístupňované informační zdroje (časopisy, knihy a expertní systémy) jsou tématicky uspořádány do tzv. knihoven (*Online libraries*) nebo si můžeme vybrat z abecedního řazení. Články jsou přístupné ve formátech PDF nebo HTML. Vybrané časopisy upřednostňují zveřejňování článků v elektronické podobě před tištěnou formou, jsou v HTML formátu a obsahují hypertextové odkazy.

Vyhledávání ve Springer LINK má opět několik úrovní a to nejjednodušší (*Easy Search*) a složitější vyhledávání (*Expert Search*).

Uživatel může také využívat služby LINK Alerts, která zasílá informace o nových číslech oblíbených časopisů.¹³

5.3.9 SCOPUS

V současnosti největší světová abstraktová a citační databáze SCOPUS poskytuje informace o článcích z 15 000 vybraných vědeckých časopisů z oblasti přírodních věd, technických věd, medicíny a společenských věd. SCOPUS je přímým konkurentem databáze Web of Science a Google Scholar. Prohledává přes 200 miliónů odborných webových stránek. SCOPUS má větší pokrytí časopisů a také větší pokrytí evropských titulů.

¹² Dostupný z WWW: <<http://www.sciencedirect.com>>.

¹³ Dostupný z WWW: <<http://www.springerlink.com>>.

Oblast medicíny mapuje databáze *Life and Health Sciences*, která zahrnuje 5900 titulů časopisů se 100% pokrytím databáze Medline.

Při vyhledávání umožňuje získat přehled o související odborné literatuře, časopisech, které se požadovaným tématem zabývají, dále pak seznamem autorů působících v dané problematice a nejčastěji citované články k tématu. Vyznačuje se stálou aktuálností článků z oboru a umožňuje vyhledání článků od určitého autora, informace o autorovi nebo sledování citací článku.¹⁴

5.3.10 Využívání elektronickýchází dat

Dostupnost elektronickýchází dat je zajišťována většinou prostřednictvím národních nebo konsorciálních licencí a jejich financování je kombinací prostředků z centrálních fondů s financemi zúčastněných institucí. Konsorcium je tvořeno spolupracujícími institucemi (např. vysoké školy), které se sdružily za účelem společného nákupu a provozování elektronických informačních zdrojů. Výhodami konsorciálních licencí jsou:

- nižší cena na každého účastníka
- možnost získání finanční podpory v grantových programech
- úspory vyplývající ze sdílení činností
- široká podpora ze strany AiP (*Albertina icome Praha*): aktivní spoluúčast na všech fázích projektu, jednání se zahraničními partnery, převzetí administrativy, školení uživatelů a další [Co jsou konsorcia, 2006].

Skutečnost, že ekonomika většiny zdravotnických zařízení se potýká se značnými problémy, se dotýká také lékařských knihoven, které jsou zřízeny u těchto neziskových institucí. Špatná finanční situace ovlivňuje akvizici literatury a také nákup elektronických informačních zdrojů, zejména u menších lékařských knihoven, které jsou součástí nemocnic okresní úrovně.

V některých případech se na malém využívání elektronických informačních zdrojů podílí také nízká úroveň vzdělání pracovníků těchto knihoven v oblasti výpočetní techniky a práce s elektronickými informacemi. Jako příklad uvádím, pro srovnání se současným stavem, přehlednou tabulku, která mapuje využívání elektronických informačních zdrojů v roce 2003 v Moravskoslezském regionu u vybraných lékařských knihoven (Tabulka 3), které jsou zřízeny při:

¹⁴ Dostupný z WWW: <www.scopus.com>.

- Fakultní nemocnice Ostrava
- Slezská nemocnice Opava
- Nemocnice s poliklinikou Nový Jičín
- Nemocnice s poliklinikou Karviná-Ráj
- Nemocnice Frýdek-Místek
- Nemocnice Krnov
- Vítkovická nemocnice Blahosl. M. Antoníny Ostrava-Vítkovice.

Z elektronických informačních zdrojů, které zpřístupňují zdravotnické informace, jsem vybrala nejpoužívanější v České republice – Bibliomedica, Proquest, OVID, Science Direct, Ebsco, využívání zahraničních a českých medicínských portálů a českých elektronických časopisů dostupných na Internetu.

Tabulka 3: Využívání elektronických informačních zdrojů ve vybraných lékařských knihovnách Moravskoslezského regionu v roce 2003

Elektro- nické inform. zdroje	Oddělení vědeckých informací – lékařská knihovna - nemocnice – počet vstupů						
	FN Ostrava	SN Opava	Nový Jičín	Karviná	Frýdek- Místek	Krnov	Ostrava- Vítkovice
BMČ	200	152	60	20	0	30	250
Proquest	1965	180	0	0	5	0	30
OVID	560	45	0	0	0	0	0
Science Direct	145	0	0	0	0	0	0
Ebsco	160	0	0	0	0	0	20

Z tabulky je patrné, že v rámci konsorciálních přístupů, byly databáze využívány pouze omezeně a přesto, že některé nemocnice k uvedeným databázím přístup měly, nebyly tyto báze dat využívány ani ze strany knihovníků a ani ze strany zdravotnických pracovníků.

Lékařská knihovna v Opavě měla přístup do databází OVID a ProQuest do roku 2004. Využívání těchto bází dat bylo převážně prováděno zadáváním dotazů

lékařů prostřednictvím pracovníků knihovny a přesto, že přístup k nim byl umožněn ze všech počítačů připojených k síti v nemocnici, nebyly tyto zdroje využívány z řad zdravotních sester vůbec a z řad lékařů ojedinele.

Tabulka 4 přináší údaje o získaných konsorciálních přístupech vybraných lékařských knihoven Moravskoslezského regionu a vybraných knihoven fakultních nemocnic v roce 2005.¹⁵ Jak je patrné z údajů uvedených v tabulce, získat přístup k databázím pro lékařské knihovny nemocnic okresního typu je z hlediska finanční náročnosti velmi obtížnější než pro knihovny fakultních nemocnic.

Tabulka 4: Využívání elektronických informačních zdrojů ve vybraných lékařských knihovnách Moravskoslezského regionu a vybraných knihovnách fakultních nemocnic v roce 2005

Elektronické inform. zdroje	Oddělení vědeckých informací – lékařská knihovna - nemocnice – přístup						
	FN Ostrava	FN Olomouc	FN Brno	SN Opava	Nový Jičín	Třinec	Frýdek-Místek
Lippincott, Williams	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE
Proquest Medical Library	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	NE	ANO
OVID MEDLINE	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE
Science Direct	NE	ANO	NE	NE	NE	NE	NE
EIFL Direct	ANO	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE
EBM Reviews	NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE

V současné době jsou pro zpracovávání rešerší v lékařské knihovně Slezské nemocnice a obdobně také v ostatních lékařských knihovnách okresního typu nejužívanější bibliografické volně dostupné databáze Medline a Bibliographia Medica Čechoslovaca s následným objednáním a dodáním článků. Dále je využíván například volně dostupný zdroj článků z databáze Free Medical Journals.

¹⁵ Dostupný z WWW: <<http://www.infozdroje.cz/infoinstitute.php>>.

5.4 Lékařské časopisy na webu

Pod pojmem elektronický seriál si můžeme představit elektronickou verzi tištěných časopisů. Mohou ale mít podobu výhradně elektronickou. Základním znakem seriálů je průběžné vydávání často v daných intervalech.

Časopisy mají v oblasti biomedicínských informací svou neodmyslitelnou roli. Publikování v odborných časopisech je prestižní záležitostí, informace v nich uvedené jsou základem pro další vědeckou činnost. Seriálová produkce je v posledních letech spojena s technickými a technologickými změnami. Počátky systému elektronických seriálů spadají do 70. let, v dnešním pojetí se objevují od počátku 90. let 20. století. V počátcích šlo hlavně o vznik elektronické verze časopisu jako jedné z variant titulu tištěného. V současnosti má více než 2/3 vědeckých časopisů svou elektronickou i tištěnou podobu [Pěnkavová, 2002].

Elektronické časopisy a jejich rozdělení se stalo předmětem mnoha diskusí a článků. Ludmila Celbová z Národní knihovny České republiky uvedla na konferenci INFORUM 2002 příspěvek na téma Trvalé zpřístupnění českých elektronických zdrojů, v němž dělí registrované seriály do tří skupin:

- *seriály vycházející výhradně v elektronické formě* – početně největší skupina, do níž jsou zařazeny zpravodajské servery a další dynamické webové informační systémy, které jsou zpravidla aktualizovány průběžně, a které tradiční klasifikace seriálů nezná. Kromě nich jsou v této skupině zastoupeny seriály, které do značné míry napodobují tradiční vydavatelský model – mají předem stanovenou periodicitu.
- *online přílohy tištěných seriálů* – skupina seriálů, jejich charakteristickým znakem je částečná obsahová nezávislost na „originálu“, a které mají z technického hlediska rovněž podobu dynamických databází.
- *elektronické verze tištěných časopisů* – jde o zpřístupnění téhož dokumentu jiným způsobem. Často mají tyto seriály sloužit k marketingové podpoře svých tištěných protějšků, někdy elektronické verze nejsou volně přístupné.

5.4.1 České lékařské časopisy na webu

Dostupnost plných textů českých lékařských časopisů se od zahraničních liší, protože českých elektronických odborných časopisů je doposud velmi málo. Mezi vydavatele českých lékařských časopisů patří nakladatelství:

- Česká lékařská společnost J.E. Purkyně (ČLS JEP)
- TIGIS
- Solen.

Fulltextové vydání je přístupno u:

- Zdravotnických novin
- časopisu Postgraduální medicína.

On-line přístup je umožněn všem odběratelům tištěných verzí těchto periodik.

Česká lékařská společnost J.E. Purkyně

Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP bylo založeno v polovině roku 1991. Podstatným mezníkem pro NTS bylo rozdělení Československa na dva samostatné státy v roce 1993. Časopisy, které vycházely jako federální, byly registrovány v České republice, ale nadále sdružují ve většině svých redakčních rad i v autorských kruzích odborníky z obou republik. NTS dnes zahrnuje vydávání téměř 30 odborných titulů , které vycházejí v periodicitě od kvartálních až po čtrnáctideník. Každoročně je vydáván Katalog kongresů, konferencí, symposií a přednášek.

Časopisy, které vydává tato společnost, nemají fulltextovou podobu. Na jejích stránkách je uveden pouze obsah jednotlivých čísel s abstrakty článků.

K nejvýznamnějším časopisům patří: Časopis lékařů českých, Česká a slovenská gastroenterologie, Česká radiologie, Česko-slovenská pediatrie, Praktický lékař, Rehabilitace a fyzikální lékařství, Rozhledy v chirurgii, Vnitřní lékařství a další.¹⁶

---

¹⁶ Dostupný z WWW: <www.clsjep.cz>.

Nakladatelství TIGIS

Nakladatelství TIGIS s.r.o. vydává časopisy pro lékařskou odbornou veřejnost a edukační časopisy pro veřejnost. Odborné lékařské časopisy jsou vydávány 4x ročně a můžeme vybírat z titulů: Aktuality v nefrologii, Alergie, Bolest, Central European Journal of Public Health, Česká a slovenská hygiena, České pracovní lékařství, Československá fyziologie, Diabetologie, metabolismus, endokrinologie, výživa, Psychiatrie, Veterinární lékař, Pro veřejnost je vydáván časopis Alergie, astma, bronchitida a Jak na bolest?.¹⁷

Solen

Vydavatelství Solen je zaměřené na produkci lékařských časopisů pro postgraduální vzdělávání lékařů. Jednotlivé časopisy vycházejí v tištěné podobě a je možné využít také jejich podobu na www stránkách. Všechny články časopisů jsou excerповány do Bibliographia Medica Čechoslovaca.

Při vstupu na zvolený časopis můžeme vybírat z nabídky aktuálního čísla nebo z archivu. Jsou zde také uvedeny základní informace o časopise, pokyny autorům. Archiv článků je řazen podle jednotlivých ročníků a výběrem pak vstupujeme na jednotlivá čísla časopisů. Po vybrání článku je možno jej vytisknout ve formátu pdf. Vyhledávání podle tématu ani podle jiného typu dotazu není možné.

V nakladatelství SOLEN vycházejí časopisy:

- Interní medicína pro praxi – vychází měsíčně od roku 1998
- Pediatrie pro praxi – vychází 6x ročně od roku 1999
- Psychiatrie pro praxi – vychází 6x ročně od roku 1999
- Neurologie pro praxi – vychází 6x ročně od roku 1999
- Urologie pro praxi – vychází 6x ročně od roku 1998
- Intervenční a akutní kardiologie – vychází 4x ročně od roku 2001
- Klinická farmakologie a farmacie – vychází 4x ročně od roku 1986
- Praktické lékárenství
- Zdravotnické právo pro praxi – vychází 4x ročně od roku 2003.
- Intervenční a akutní kardiologie

---

¹⁷ Dostupný z WWW: <www.tigis.cz>.

- Medicína pro praxi.¹⁸

Zdravotnické noviny

Zdravotnické noviny mají padesátiletou tradici. Webová stránka www.ZDN.cz byla spuštěna v roce 2000, která z počátku zpřístupňovala pouze obsah Zdravotnických novin, ale v následujícím roce začala přinášet aktuální denní zpravodajství a další informace ze zdravotnictví. Ve stejném roce změnila Zdravotnické noviny svou podobu do časopisového formátu, který přinesl také novou grafiku a změny v obsahu.

Zdravotnické noviny jsou týdeníkem určeným odborným profesím ve zdravotnictví a farmacii, ale také pro zaměstnance státní správy, pojišťoven a dalších organizací, které souvisejí se zdravotnictvím. Na stránkách www.zdn.cz lze najít elektronickou podobu týdeníku Zdravotnické noviny. Dynamická podoba deníku www.ZDN.cz využívá jedny z největších výhod internetu, kterými jsou bezesporu rychlost a dostatek prostoru.

Obr. 7: Zdravotnické noviny

The screenshot displays the ZDN.cz website interface. At the top, the logo 'ZDN.cz ZDRAVOTNICKÉ NOVINY' is visible. The navigation bar includes 'Archiv ZDN', 'Kontakty / Navigace / Inzerce / Předplatné 2006', and the date '10.8. 2006'. A main heading reads: 'Nacházíte se v elektronickém archivu článků Zdravotnických novin a jejich příloh Lékařské listy, Zdravotně sociální péče a Trendy ve farmakoterapii. V tomto archivu se momentálně nachází 36485 položek. Pro vyhledávání použijte formulář'. Below this, there are three search sections: 'Fulltextové hledání' with a search box and 'Hledej' button; 'Tematické hledání' with dropdown menus for 'Zdravotnické noviny', 'Lékařské listy', and 'Název přílohy'; and 'Dokumenty' with a search box. A sidebar on the left contains a menu with items like 'Denní zprávy', 'Aktuální číslo', 'Archiv ZDN', 'Dokumenty', 'Databáze léčiv', 'Akce', 'Právní poradna', 'Kariéra', 'Odkazy', and 'Literatura'. On the right, there is an 'Anketa' section with a poll question 'Co zlepší vztah lékaře a pacienta?' and a 'Hlasuj' button. The bottom of the page features a logo for 'ASOCIACE ZDRAVÍ certifikát NA INTERNETU' and server information: 'Server www.ZDN.cz získal certifikát kvality HON Code of Conduct.'

Týdeník ZDN.cz přináší mimo obsáhlého archivu článků ze Zdravotnických novin i denní zpravodajství a umožňuje čtenářům aktivně se zapojit do tvorby jeho

¹⁸ Dostupný z WWW: <www.solen.cz>.

obsahu, například v diskusním fóru. Na úvodní straně je možno také zvolit z nabídky Dokumenty, které nabízejí důležité a zajímavé materiály, které jsou volně ke stažení. K dispozici je dále databáze léčiv, která slouží pro rychlé vyhledání podrobných informací o lécích. Seznamy nabízejí databáze adres praktických lékařů, zdravotnických zařízení atd. Čtenáři mohou zasílat své dotazy do rubriky Právní poradna a Akce, ve které najdou přehled konaných seminářů, konferencí a výstav. Od roku 2001 jsou zřízeny speciální, odborně orientované stránky zaměřené na onkologii – onkologie.ZDN.cz. Lze využít elektronický archiv článků Zdravotnických novin a jejich přílohy Lékařských listů, Zdravotně sociální péče a Trendy ve farmakoterapii.

- **Lékařské listy** – v této příloze můžeme najít příspěvky zpracované špičkovými odborníky a pravidelné rubriky věnované vědě a výzkumu, farmacii, farmakoterapii, zdravotnické technice, lékařské etice, psychologii a problematice ošetrovatelství.
- **Zdravotně sociální péče** – tato příloha se zabývá problematikou léčení dlouhodobě nemocných, domovů důchodců, nadacemi, home care a dalšími oblastmi sociální péče. Vychází 4x ročně.
- **Trendy ve farmakoterapii** – příloha vychází také 4x ročně a její obsah je zaměřen na nové poznatky o účincích léčiv a jejich dopad na klinickou praxi. Obsahuje vždy dvě hlavní témata zpracovaná z hlediska farmakologie, kliniky, bezpečnosti a farmakoekonomiky

Noviny vycházejí v nákladu 20 000 výtisku a týdně je přečte asi 60 000 čtenářů. V archívu novin se nachází cca 25 000 záznamů. Zdravotnické noviny se tak staly nejčtenějším českým odborným periodikem ve zdravotnictví. Jsou vhodné nejen pro postgraduální vzdělávání lékařů, ale i pro přípravu k atestaci všeobecných lékařů, specialistů a pro studenty medicíny.¹⁹

---

¹⁹ Dostupný z WWW: <www.zdn.cz>.

Postgraduální medicína

Časopis Postgraduální medicína je vydáván od roku 1999. Od roku 2001 vychází 9x ročně a v tomtéž roce byla zpřístupněna webová stránka www.postgradmed.cz. Je elektronickým výstupem tištěného časopisu Postgraduální medicína. Poskytuje přístup k elektronickému archívu starších čísel a usnadňuje tak práci s odbornými informacemi. Stránky obsahují aktuální číslo Postgraduální medicíny i archiv starších čísel. Archiv je řazen podle ročníků, jednotlivá čísla pak podle obsahu. Tento odborný časopis publikuje původní články předních domácích autorů ze všech oborů medicíny. Časopis je rozdělen na dvě základní části, z nichž první je uspořádána do pravidelných rubrik a přináší novinky ze základních klinických oborů, z oblasti farmakoterapie, zajímavosti z preventivní medicíny, kazuistiky, souhrny ze zahraničních odborných časopisů, rozhovory s osobnostmi české medicíny a další příležitostné rubriky. Druhá část s názvem Focus zpracovává vybraná medicínská témata a je koordinovaná předními českými odborníky.

Časopis vychází v nákladu 5 000 ks a čte jej přibližně 10 000 čtenářů. Je určen jak lékařům v nemocniční i ambulantní péči, tak studentům lékařství a pracovníkům farmaceutických firem.²⁰

5.4.2 Využívání lékařských časopisů na webu

Volně dostupné fulltexty časopisů určené lékařům a zdravotním sestřám poskytuje pouze nakladatelství Solen a to u všech vydávaných titulů časopisů. Časopisy tohoto nakladatelství ale nepatří mezi nejvyhledávanější ze strany zdravotnických pracovníků.

Nejprestižnější nakladatelství ČLS JEP umožňuje sice vyhledávání článků, ale poskytuje pouze jejich abstrakta, což můžeme považovat za mezeru na trhu s elektronickými informacemi.

Poměrně oblíbené Zdravotnické noviny a Postgraduální medicína umožňují přístup k archivům svých článků a to všem odběratelům tištěných verzí. Lékařská knihovna má on-line přístup do jejich archivu a na požádání uživatelů zpřístupňuje vyžádané články. Přibližně 1% lékařů Slezské nemocnice odebírá Zdravotnické noviny soukromě a využívá také on-line přístup k článkům.

---

²⁰ Dostupný z WWW: <www.postgradmed.cz>.

5.5 Hodnota informačních pramenů

Množství nabízených informací na internetu přesahuje schopnosti jedince všechny tyto informace najít, zpracovat a prakticky je využívat. Moderní technologie také prezentují informace, které jsou neověřené, zkreslené nebo neúplné. Pro medicínu, jakožto neustále se vyvíjející obor, je kvalita informací velmi důležitá.

Biomedicínské informace na internetu se vyznačují celou řadou specifík. Je proto patrná snaha provádět určitá posuzování kvality těchto zpřístupňovaných materiálů. Značný význam při posuzování efektivit vyhledávacích služeb a kvality webových dokumentů mají hodnocení kvality vyhledávání, kvality webových dokumentů a hodnocení kvality klinických údajů.

- *Kvalita vyhledávání* – je charakterizovaná přesností nalezených relevantních dokumentů ke všem nalezeným a úplností, která je poměrem nalezených relevantních dokumentů ke všem relevantním dokumentům, které se na internetu vyskytují. Kvalita vyhledávání je také spojována s redundancí údajů v dokumentu, aktuálností dokumentu a vyhledávacími službami.
- *Kvalita webových dokumentů* – předpokladem pro hodnocení dokumentů je jejich dostupnost, technický standard, počet návštěv webových zdrojů a citovanost.
- *Kvalita klinických údajů* – její hodnocení je naplňováno v rámci Evidence Based Medicine nebo-li „medicína založená na důkazech“. Tento přístup vychází z objektivních posouzení informací, které jsou pro danou oblast k dispozici a zahrnuje stanovení kritérií pro určení věrohodnosti výsledků, vytvoření systémů pro srovnání klinických studií, zavedení standardních doporučených postupů a posouzení věrohodnosti zdroje [Kasal, 2001, s. 46-56].

Snahou pracovníků lékařských knihoven by mělo být zprostředkovávání co nejaktuálnějších a nejkvalitnějších dokumentů a informací svým uživatelům.

Vliv moderních informačních technologií se v posledních letech výrazně promítl také na proměnu služeb lékařských knihoven. Nové formy služeb představované elektronickými informačními zdroji přinesly potřebu vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků.

Z hlediska validity elektronických informací patří mezi nejdůležitější prameny renomované bibliografické a fulltextové databáze, k nimž bezesporu patří služby

ProQuest, Ovid a také digitální knihovny Science Direct a Springer LINK. Mimo bibliografickou volně dostupnou databázi Medline, jsou všechny přístupné jen na komerční bázi a jsou knihovnami využívány prostřednictvím konsorcií, do nichž patří většina velkých nemocnic.

Dokumenty a články vystavované na stránkách různých medicínských portálů, např. OMNI, MedMark, Medscape můžeme považovat za materiály poměrně kvalitní, protože se jedná o portály s širokým záběrem a shromažďování, organizování a vystavování vlastních, převzatých a odkazovaných materiálů se věnují profesionální týmy odborníků.

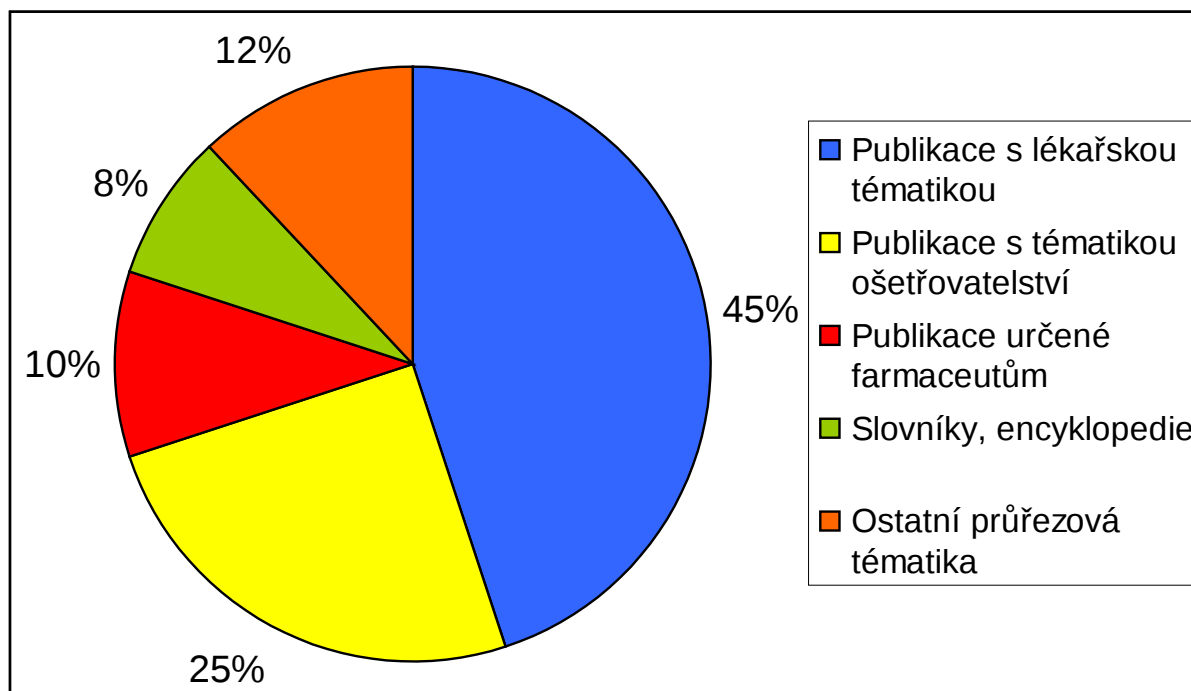
6 Optimalizace informačních služeb na úrovni okresní nemocnice

Dnešní lékařská knihovna zřízená při Slezské nemocnici v Opavě je evidovaná na Ministerstvu kultury České republiky jako specializovaná lékařská knihovna. Více než 50 let se knihovna zabývá shromažďováním, zpracováváním, uchováváním a zpřístupňováním dokumentů na všech druzích nosičů. Poskytuje přístup k informacím všem zdravotnickým pracovníkům Slezské nemocnice a zdravotnické veřejnosti opavského regionu.

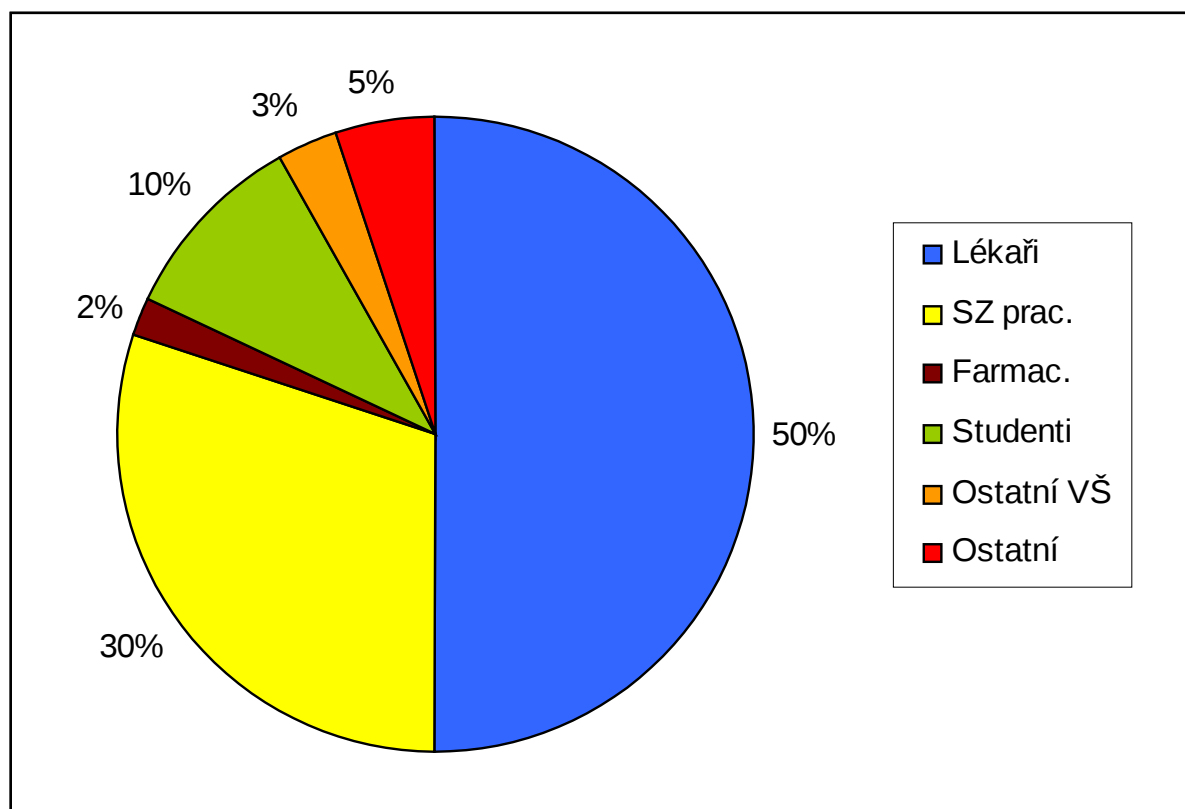
6.1 Analýza současného stavu poskytovaných knihovnicko-informačních služeb

Profil fondu lékařské knihovny (viz graf č. 4) ovlivňuje skladba skupin uživatelů, kterými jsou především lékaři, zdravotní sestry a studenti. (viz graf č. 5). Úkolem knihovny je zajišťovat odborné a úzce specializované monografie, vědecké a odborné časopisy. Fond knihovny reflektuje potřeby různých forem celoživotního vzdělávání zdravotnických pracovníků.

Graf 4: Profil fondu lékařské knihovny Slezské nemocnice v Opavě

Graf 5: Struktura uživatelů lékařské knihovny Slezské nemocnice v Opavě

Lékařská knihovna poskytuje knihovnické a informační služby definované podle § 4 zákona č. 257/2001 Sb.:

- zpřístupňování knihovních dokumentů vlastních i jiných knihoven,
- poskytování bibliografických, referenčních, faktografických informací a rešerší,
- zprostředkovávání informací z jiných informačních zdrojů,
- umožnění přístupu k těmto zdrojům telekomunikační technikou.

Výpůjční služby

Výpůjční služby jsou poskytovány interním i externím uživatelům lékařské knihovny za podmínek stanovených v Knihovním a výpůjčním řádu lékařské knihovny. Prezenční výpůjčky zahrnují mimo tištěných informačních pramenů dokumenty na elektronických nosičích (CD-ROM, video kazety). Na požádání jsou poskytovány také meziknihovní výpůjční služby. Cirkulační služba umožňuje krátkodobé půjčování

nejnovějších čísel vybraných zahraničních časopisů s biomedicínskou tematikou z jiných knihoven.

Z důvodu snížení rozpočtu lékařské knihovny a tedy omezeného doplňování knihovního fondu, lze od roku 2004 zaznamenat nárůst požadavků na meziknihovní výpůjční služby.

Rešeršní služby

Do roku 2004, kdy měla knihovna konsorciální přístup k databázím ProQuest Medical Library a Ovid, byly rešerše prováděny především v těchto databázích. V současné době jsou využívány především volně dostupné bibliografické databáze Bibliografia Medica Čechoslovaca a Medline.

Bibliograficko-informační a poradenské služby

Bibliograficko-informační a poradenské služby jsou velmi častým typem služeb. Jsou představovány zejména uspokojováním dotazů na bibliografické údaje odborných monografií a dalších druhů dokumentů, jejich dostupnost, dotazy na jednotlivé autory a jejich publikační činnost.

Následující tabulka 5 přináší hlavní číselné statistické ukazatele o činnosti lékařské knihovny za rok 2005:

Tabulka 5: Statistické ukazatele lékařské knihovny

Počet zaměstnanců knihovny	1
Počet knihovních jednotek	11 260
Počet odebíraných titulů časopisů	75
Počet zajištěných zahraničních časopisů cirkulací	34
Počet výpůjček všech druhů dokumentů	7 649
Počet zpracovaných rešerší	134
Počet uživatelů	196
Počet příručních knihoven jednotlivých oddělení Slezské nemocnice	24

Katalog knihovny je v elektronické podobě přístupný pouze v rámci lékařské knihovny. V současné době knihovna postrádá přístup k placeným fulltextovým

databázím. Získávání elektronických informačních zdrojů se stalo problematickým po ukončení grantových programů v roce 2004, kdy zanikla tehdejší konsorcia pro nákup a zpřístupňování databází. Slezská nemocnice v Opavě měla díky těmto konsorciím přístup k databázím ProQuest 5000 a OVID. Databáze byly využívány především pracovníci knihovny.

6.2 SWOT analýza knihovny

Pro účel analýzy vnějšího i vnitřního prostředí a pro vytipování důležitých bodů budoucího rozvoje jsem zvolila zjednodušený postup SWOT analýzy. Tato analýza hodnotí silné a slabé stránky, především se zaměřuji na vnitřní prostředí knihovny, a příležitosti a ohrožení, které souvisí spíše s externím prostředím knihovny, kterým je Slezská nemocnice. Hlavním úkolem SWOT analýzy knihovny je zjistit hlavní problémy organizace, specifikovat potřebné kroky a opatření k jejich odstranění a určit možnosti rozvoje.

Silné stránky

- tradice lékařské knihovny Slezské nemocnice, která je stará více než 50 let
- vzrůstající význam vzdělávání zdravotnických pracovníků, k jehož nástrojům knihovna patří
- knihovna je přístupná všem zdravotnickým pracovníkům nemocnice i opavského regionu
- začlenění do systému kooperace knihoven
- odborné knihovnické vzdělání pracovníce knihovny se snahou dalšího vzdělávání v oboru
- komunikativní a vstřícný přístup k uživatelům
- cílená práce s uživateli
- možnost internetové komunikace
- postupná automatizace knihovnických procesů.

Slabé stránky

- nedostatek finančních prostředků na nákup informačních zdrojů
- nejsou jednoznačně definovány požadavky na poskytované služby ze strany vedení nemocnice
- není doceněn potenciál knihovny při vzdělávání zdravotnických pracovníků
- katalog knihovny není zpřístupněn on-line
- knihovna není dostatečně vybavena ICT.

Příležitosti

- vytvoření koncepce knihovny
- prezentace knihovny jako součásti při vzdělávání zdravotnických pracovníků
- iniciovat diskusi zdravotnických pracovníků o úloze knihovny
- zapojit se do konsorciálních sdružení při nákupu elektronických informačních zdrojů
- knihovna má důležitou roli při trvalém uchování a zpřístupňování dokumentů všech typů
- zapojení a realizace vytváření podmínek pro zvýšení informační gramotnosti zdravotnických pracovníků.

Ohrožení

- negativní postoj vedení nemocnice k existenci knihovny
- omezení finančních prostředků na provoz knihovny
- služby lékařské knihovny přestanou být vnímány jako nezbytná součást při informační přípravě a vzdělávání zdravotnických pracovníků
- nedostatečná informovanost zdravotnických pracovníků o možnostech a službách lékařské knihovny.

6.3 Strategie rozvoje knihovny

Strategie firmy podle Drdly [2001] by měla vycházet z vize firmy a z konkrétního poslání firmy. V případě lékařské knihovny se jedná o shromažďování, organizování, zpřístupňování dokumentů a o poskytování dalších služeb. Strategie knihovny je charakterizována její dlouhodobou orientací na skupiny uživatelů, dlouhodobým zamýšleným směřováním poskytovaných služeb k jednomu cíli nebo k množině cílů a konkrétními možnostmi knihovny v daném prostředí, které umožňují tyto cíle uskutečňovat.

Strategie má většinou formu dostatečně volných pokynů, které by měly být v daném prostředí knihovny dodržovány a popisů aktivit, které musí učinit pro dosažení určitých cílů.

Základním předpokladem rozvoje knihovny je seznámení vedení nemocnice s plánovanou koncepcí knihovny a získání souhlasu k rozvoji činnosti. Tato koncepce rozvoje zahrnuje následující komponenty:

1. Automatizovaný knihovnicko-informační systém

Pro zabezpečení spolehlivého a rychlého přístupu uživatelů přímo z jejich pracovního místa k záznamům o dokumentech v lékařské knihovně a také k vlastním výpůjčkám je potřeba zavedení nového systému, který umožní on-line zpřístupnění knihovního katalogu.

2. Získání elektronických informačních zdrojů

Zapojit se do konsorciálních přístupů pro předplacení databáze. Při výběru je nutno reflektovat potřeby zkušených zdravotnických pracovníků. Největší zájem se jeví zejména o přístup k databázím ProQuest Medical Library a Scopus.

3. Rozvoj knihovnicko-informačních služeb

Poskytovat komplexní služby pro uspokojování informačních potřeb všech skupin uživatelů lékařské knihovny a to zejména rozšiřování prezenčních výpůjčních služeb s volným přístupem k fondům a rozšiřování nabídky elektronických služeb dosažitelných z pracovního místa uživatele a šetřit tak jeho čas.

4. Informační příprava uživatelů medicínských informací

Podílet se na zvyšování informovanosti zdravotnických pracovníků o možnostech využívání elektronických informačních zdrojů a zvyšování jejich informační gramotnosti.

Seznamovat uživatele s možnostmi vyhledávání v souborném katalogu MEDVIK a v dalších on-line katalozích. Pravidelně informovat uživatele o zajímavých zdrojích, portálech se zdravotnickou tematikou pro vyhledávání informací a poskytovat cílenou pomoc při vyhledávání informací v dostupných databázích.

7 Závěr

Diplomová práce se zabývala informačními potřebami a informační přípravou zdravotnických pracovníků. Cílem práce bylo vystihnout rozdílnost informačních potřeb a informační přípravy uživatelů medicínských informací s přihlédnutím k typu zdravotnické instituce a k poskytovaným službám lékařské knihovny.

Role informační přípravy v medicíně je zmíněna ve druhé kapitole. Vychází ze zdravotní politiky České republiky, do které je zakomponována deklarace „Zdraví pro všechny v 21. století upozorňující na potřebu zvyšování úrovně vědomostí a informační gramotnosti zdravotnických pracovníků jako základu péče o zdraví.

Třetí část práce je věnována kategorizaci uživatelů medicínských informací, popisuje systém vzdělávání lékařů, zubních lékařů, farmaceutů, zdravotních sester, ošetrovatelů a dalších nelékařských povolání. Ze své praxe v lékařské knihovně uvádím informační potřeby a požadavky jednotlivých kategorií uživatelů na druhy žádaných dokumentů. Rovněž poukazuji na rozdílnost ve struktuře uživatelů ve vybraných lékařských knihovnách, tato rozdílnost je nejvíce patrná mezi lékařskými knihovnami fakultních nemocnic a lékařskými knihovnami, které jsou zřízeny u nemocnic okresního typu.

Rozdíly informačních potřeb a informační přípravy uživatelů medicínských informací byly tématem čtvrté kapitoly. Srovnání a vystižení rozdílů bylo provedeno na základě dotazníkového šetření, které publikovala Národní lékařská knihovna a dotazníkového šetření, které bylo vyhotoveno v lékařské knihovně Slezské nemocnice v Opavě. Pro potřebu srovnání byly vybrány zejména odpovědi na otázky, které vyjadřovaly rozdílnost informačních potřeb uživatelů. Týkaly se především odborných časopisů, jejich aktuálností, jazykovou bariérou uživatelů, práce s elektronickými bázemi dat a zpracováním a zadáváním rešerší.

V prostředí internetu existuje velké množství obsahově relevantních zdrojů, které přinášejí informace z oblasti biomedicíny a to zdroje volně dostupné nebo placené. Pro tuto diplomovou práci byly vybrány zejména takové zdroje, které jsou mezi zdravotnickými pracovníky a také mezi informačními pracovníky a knihovníky nejoblíbenější, nejdostupnější a nejvíce využívané v České republice. Mezi tyto zdroje byly zařazeny zdravotnické katalogy a portály (např. Medical Matrix, OMNI, Citmed, Medscape, BioMedNet, MediClub), elektronické báze dat pro oblast zdravotnictví (např. Bibliografia Medica Čechoslova, Proquest Medical Library, Medline, Embase,

Science Direct, Springer LINK, SCOPUS) a české lékařské časopisy na webu. Tato část je doplněna o popis využívání zdrojů v lékařské knihovně v Opavě a rovněž jsou zde uvedeny tabulky, které mapují využívání a dostupnost elektronických informačních zdrojů ve vybraných lékařských knihovnách Moravskoslezského regionu v roce 2003 a ve vybraných lékařských knihovnách téhož regionu a vybraných knihovnách fakultních nemocnic v roce 2005.

Šestá kapitola analyzuje současný stav poskytovaných knihovnicko-informačních služeb lékařské knihovny zřízené při Slezské nemocnici v Opavě. Byla provedena SWOT analýza knihovny s cílem zjistit hlavní problémy a specifikovat potřebné kroky a opatření k jejich odstranění a navrhnout strategii rozvoje lékařské knihovny.

Účelem diplomové práce bylo zmapovat informační potřeby zdravotnických pracovníků, vymezit jednotlivé kategorie uživatelů medicínských informací a to v návaznosti na využívání informačních zdrojů a využívání poskytovaných služeb lékařskou knihovnou. Nicméně nemohou být vystiženy všechny rozdíly v široké oblasti informační a knihovnické práce zaměřené na oblast zdravotnických informací. Při práci s uživatelem zdravotnických informací a při poskytování služeb je potřeba posoudit, jaké metody, postupy a způsoby práce budou pro daného uživatele nejvhodnější a nejpřístupnější.

Použitá literatura:

BOUZKOVÁ, Helena. *Internetové zdroje ke zdravotní politice České republiky přístupné v síti veřejných informačních služeb ve zdravotnictví* [online]. Praha : Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, 2001 [cit. 2006-05-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.apra.ipvz.cz/download.asp?docid=223>>.

CELBOVÁ, Ludmila. Trvalé zpřístupnění českých elektronických zdrojů. *Inforum 2002* [online]. [cit.2004-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.inforum.cz/inforum2002/prednaska20.htm>>.

Citmed [online]. Ústav lékařské informatiky, 2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha [cit. 2006-06-12]. Dostupný z WWW: <http://www.citmed.cz/?VSS_SERV=CIT001000&kat=1000&view=description>.

Co jsou to konsorciální licence? [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-08-14]. Dostupný z WWW: <http://www.aip.cz/konsorica_co.php>.

Česko. Zákon č. 95 ze dne 29. ledna 2004 o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 30, s. 1434-1451.

Česko. Zákon č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 30, s. 1452-1480.

Česko. Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98, s. 5683-5692.

DRDLA, Miloš. *Reengineering - Řízení změn ve firmě*. Brno : Computer Press, 2001. 145 s. ISBN 80-7226-411-7.

Instituce [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.infozdroje.cz/infoinstitute.php>>.

KAREN, Vladimír. Aktuální trendy v oblasti zahraničních elektronických informačních zdrojů pro profesionální použití. In *Zborník Infos 2003*. 1. vyd. Bratislava : Spolok slovenských knihovníkov, 2003. S. 110.

KASAL, Pavel. *Internet a medicína*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2001. 224 s. ISBN 80-247-0119-7.

Koncepce rozvoje sítě zdravotnických knihoven na léta 2005-2010 [online]. [cit. 2006-05-03]. Dostupný z WWW: <http://www.mzcr.cz/data/c1122/lib/Koncepce2005_2010.rtf>.

MANECKE, Hans-Jürgen; RÜCKL, Steffen; TÄNZER, Karl-Heinz. *Informační potřeby a uživatelé informací*. Praha : ÚVTEI, 1990. 125 s. ISBN 80-212-0090-1.

McSÉAN, Tony, LOO, van John, COUTINHO, Euphemia. *Health information : new possibilities*. Dordrecht : Kluwer Academic Publishers , 1995 . 281 s. ISBN 0-7923-3584-8.

Mediclub [online]. [cit. 2006-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mediclub.cz/club/info/info>>.

MENOUŠEK, Jiří. *Medicínské informace na internetu*. 1. vyd. Brno : Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2001. 101 s. ISBN 80-7013-335-X.

Nakladatelské a tiskové středisko [online]. Praha : Česká lékařská společnost J.E. Purkyně [cit. 2004-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.clsjep.cz/nts/nts.asp>>.

PAPÍK, Richard. Vyhledávání informací III. Dialogové služby světových databázových center. *Národní knihovna, knihovnická revue* [online]. 2002, č. 1 [cit. 2004-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://full.nkp.cz/nkkr/Nkkr0201/0201020.html>>.

PĚNKAVOVÁ, Petra. Role elektronických seriálů ve vědecké komunikaci. *Ikaros : elektronický časopis o informační společnosti* [online]. 2002, č. 01 [cit. 2004-02-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200208538>>. ISSN 1212-5075.

Produkty AiP: EMBASE [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/titul.php?titul=561>>.

Produkty AiP: Evidence-Based Medicine Reviews (EBMR) [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-06-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/produkt.php?produkt=1001>>.

Produkty AiP: Lippincott, Williams &Wilkins Current Opinion Collection [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-06-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/produkt.php?produkt=2740>>.

Produkty AiP: MEDLINE [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-06-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/produkt.php?produkt=1393>>.

Produkty AiP: Proquest Medical Library [online]. Praha : Albertina icome. [cit. 2006-06-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.aip.cz/produkt.php?produkt=2405>>.

SMETÁČEK, Vladimír. *Informační potřeby a jejich optimální uspokojování*. Supplementum 65. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1990. ISSN 0862-156X.

Statistické ukazatele VISZ : Struktura našich uživatelů v %. *Lékařská knihovna*. 2005, roč. 10, č. 3, s. 20-22.

STEINEROVÁ, Jela. *Informačné správanie : pohľady informačnej vedy*. Bratislava : Centrum vedecko-technických informácií SR, 2005. ISBN 80-85165-90-2.

ŠTÉCHOVSKÁ, Kateřina; ŘÍMANOVÁ, Radka. Výsledky průzkumu informačních potřeb uživatelů lékařských (zdravotnických) knihoven. *Lékařská knihovna*. 2004, roč. 9, č.3, s. 3-7.

VOTÍPKOVÁ, Marie. Databáze BMČ na Internetu. *Aktuality NLK* [online]. 2000 [cit. 2005-12-28]. Dostupný z WWW: <http://www.nlk.cz/czech/casopis/lekar_knihovna/2000/c3.00/str%201%2023.htm>.

Bibliografia Medica Československa [online]. Praha : Národní lékařská knihovna. [cit. 2006-07-28]. Dostupný z WWW: <http://www.nlk.cz/nlkcz/uvod.php?id_m=567>.

ZDRAVÍ 21 – zdraví pro všechny do 21. století [online], Praha : SZO ČR, [2000] [cit. 2006-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzcr.cz/index.php?kategorie=211>>.

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této diplomové práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

V Praze, 18. 8. 2006

Bc. Barbara Dušková ( )

Jméno	Katedra / Pracoviště	Datum	Podpis